

Proposing a Policy Mix for Enhancing Socio-economic Effectiveness and Applicability of Humanities to Achieve Scientific Authority

1. Kiarash Fartash
2. Amir Ghorbani

Abstract

This paper aims to provide a policy mix to support the socio-economic effectiveness and applicability of humanities.

While gaining scientific authority within humanities disciplines and championing their role in advancing civilization have certainly pervaded policy discourse in recent years, the observation highlights a shortcoming - namely, the lack of a cohesive policy mix to reliably foster the socio-economic effectiveness and applicability of humanities. Literature shows that the socio-economic effectiveness and applicability of humanities have a rich historical trajectory. Its origins lie in addressing ethical and legal concerns, which then evolved to encompass the establishment of educational and research institutions focused on scientific concepts. Subsequently, humanities began yielding tangible economic and social benefits for industries and society. However, when comparing the socio-economic effectiveness and applicability of humanities to fundamental and engineering sciences, a tailored policy framework is indispensable to acknowledge the unique position of humanities within government structures. To shed light on this matter, we conducted an examination of nine esteemed international humanities institutions, including the National Endowment for the Humanities (NEH), National Institute for the Humanities and Social Sciences (NIHSS), Social Sciences and Humanities Research Council (SSHRC), European Social Fund (ESF), Economic and Social Research Council (ESRC), Arts and Humanities Research Council (AHRC), Office of Social Innovation and Civic Participation (OSICP), Indian Council of Social Science Research (ICSSR),

Article Type: Research Paper
Vol. 32 | No. 3 | Serial 87 | Oct. 2022
Received: 2023.08.06
Revised: 2023.10.28
Accepted: 2023.10.22
Published Online: 2023.11.06
Pages: 33-54
P-ISSN: 1027-2690
E-ISSN: 2783-4514

VI

www.rahyaft.nrisp.ac.ir

Keywords

Socio-economic Effectiveness of Humanities, Applicability of Humanities, Policy Mix for Supporting of Humanities, Scientific Authority, Humanities Authority.

1. Faculty Member of Management of Technology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
k_fartash@sbu.ac.ir
ORCID: 0000-0003-0883-7588
2. Researcher of Management Of Technology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
amirghorbani1373@yahoo.com
ORCID: 0000-0003-1427-6078

Cite This Paper: Fartash, K., Ghorbani, A. (2022). Proposing a Policy Mix for Enhancing Socio-economic Effectiveness and Applicability of Humanities to Achieve Scientific Authority. *Rahyaft*, 32 (3), 33-54. (Persian).

DOI: 10.22034/RAHYAFT.2023.11421.1430

Publisher: National Research Institute for Science Policy (N.R.I.S.P)

and Arab Council for the Social Science (ACSS). From this comprehensive analysis, we derived an initial framework aimed at enhancing the socio-economic effectiveness and applicability of humanities.

We employed a qualitative methodology to contextualize the initial framework within the Iranian context. From January to May 2023, we conducted interviews with 25 experts utilizing the snowball technique, ensuring a diverse range of perspectives. By engaging experts affiliated with various organizations and institutions, e.g., the Ministry of Science, Research, and Technology, the Supreme Council of the Cultural Revolution, Vice-Presidency for Science, Technology, and Knowledge-Based Economy, the Ministry of Culture, the Ministry of Labour and Social Affairs, and Academy of Sciences of Iran, we sought to minimize bias and capture a comprehensive understanding of the subject matter. To analyze the gathered data, we employed the abductive content analysis approach—an esteemed qualitative research method renowned for its ability to unveil patterns, themes, and inherent meanings within textual data. This meticulous, analytical process allowed us to derive valuable insights specific to the Iranian context.

Based on our findings, we suggested a set of 18 supports under 5 policy mix to foster the socio-economic effectiveness and applicability of humanities. The proposed policy mix, proposed by the authors, encompasses the following.

- ◆ Supporting applied and developmental research: By allocating resources towards applied research initiatives, we aim to enhance the practical relevance of humanities. This approach ensures that research outcomes contribute directly to societal and economic needs.
- ◆ Supporting product and service development: We foster their application in real-world contexts by facilitating the development of innovative products and services rooted in humanities. This enables translating theoretical knowledge into tangible solutions for industries and society.
- ◆ Supporting empowerment and specialized skill enhancement for skilled workers: Recognizing the pivotal role of skilled professionals in driving socio-economic progress, we advocate for initiatives that empower and enhance

the expertise of individuals working within humanities-related fields. This support ensures the cultivation of specialized skills needed to address contemporary challenges.

- ◆ Supporting innovative cultural and social services and centers: By investing in the establishment and sustenance of cultural and social service centers, we create spaces that promote creativity, innovation, and community engagement. This support enables exploring novel ways in which humanities can positively impact society.
- ◆ Supporting infrastructure development and networking: Recognizing the significance of robust infrastructure and networking opportunities, we emphasize the need for investments in this realm. By fostering a supportive ecosystem, we enable effective collaboration, knowledge sharing, and resource utilization within the humanities community.

The policy mix and support measures proposed in this study hold both practical and theoretical implications. They provide a roadmap for directing mechanisms that effectively promote the socio-economic effectiveness and applicability of humanities, ensuring their continued relevance and impact in contemporary society.

ارائه بسته سیاستی کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی برای دستیابی به مرجعیت علمی

۱. کيارش فرتاش ◇
۲. امير قربانی

• نوع مقاله: پژوهشی
• دوره ۳۲ | شماره ۳ | پیاپی ۸۷ | مهر ۱۴۰۱
• تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۱۵
• تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۲
• تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۳۰
• تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۲/۰۸/۱۵
• صفحات: ۳۳-۵۴
• شاپا چاپی: ۱۰۲۷-۲۶۹۰
• شاپا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۴۵۱۴

چکیده

این مقاله در صدد ارائه بسته سیاستی حمایت از کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی است. اگرچه در سال‌های اخیر دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی از کلیدواژه‌ها و مفاهیم پرتکرار در اسناد بالادستی بوده است و بر ضرورت حمایت از کاربردی سازی علوم انسانی به عنوان موتور محرکه تمدن سازی تأکید شده، تاکنون به ندرت بسته سیاستی منسجمی برای حمایت از کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی که در تحقق مرجعیت علمی اهمیت زیادی دارد، ارائه شده است. در حالی که کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی تاریخچه‌ای طولانی دارد و از مباحث اخلاقی و حقوقی آغاز شده و تا گسترش مؤسسات آموزشی و پژوهشی (با تمرکز بر توسعه مفاهیم علمی) و سپس تأثیرات اقتصادی و اجتماعی ملموس تر برای صنعت و جامعه تداوم یافته است. با این حال کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی در مقایسه با علوم پایه و فنی، شاخص‌های متفاوتی دارد و به ابزارهای سیاستی متناسب با شرایط علوم انسانی از سوی نهادهای عمومی و دولتی نیاز دارد. به این منظور در پیشینه تحقیق حمایت‌های ۹ نهاد تخصصی بین‌المللی حمایت از علوم انسانی از جمله موقوفه ملی علوم انسانی آمریکا، مؤسسه ملی علوم انسانی و اجتماعی آفریقای جنوبی، صندوق اجتماعی اروپا، شورای تحقیقات علوم انسانی و هنر بریتانیا و دفتر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی آمریکا را بررسی و چارچوب اولیه حمایت از کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی را استخراج کردیم. برای متناسب سازی چارچوب اولیه استخراج شده از پیشینه تحقیق با نیازها و بافتار ایران با استفاده از روش گلوله برفی با

کلیدواژه‌ها

اثربخشی علوم انسانی، کاربردی سازی علوم انسانی، بسته سیاستی حمایت از علوم انسانی، مرجعیت علمی، مرجعیت علوم انسانی

۱. عضو هیئت علمی مدیریت تکنولوژی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (پدیدآور رابط)

k_fartash@sbu.ac.ir

ORCID: 0000-0003-0883-7588

۲. پژوهشگر مدیریت تکنولوژی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

amirghorbani1373@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-1427-6078

استناد به این مقاله: فرتاش، ک. و قربانی، ا. (۱۴۰۱). ارائه بسته سیاستی کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی برای دستیابی به مرجعیت علمی. رهافت، ۳۲ (۳)، صص. ۵۴-۳۳.

DOI: 10.22034/RAHYAFT.2023.11421.1430

ناشر: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

۲۵ نفر از متخصصان علوم انسانی از بهمن ۱۴۰۱ تا خرداد ۱۴۰۲ مصاحبه کردیم. برای به حداقل رساندن سوگیری تلاش کردیم با خبرگانی از سازمان‌ها و نهادهای مختلف مصاحبه کنیم. برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده نیز از منطق تحلیل ابداعی استفاده کردیم. تحلیل محتوای ابداعی یک روش تحقیق کیفی است که برای تجزیه و تحلیل داده‌های متنی و کشف الگوها، مضامین و معانی درون داده‌ها استفاده می‌شود.

در نهایت ۱۸ حمایت ذیل ۵ برنامه سیاستی برای کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی پیشنهاد شده است. برنامه‌های سیاستی پیشنهادی نویسندگان عبارت‌اند از (۱) حمایت از پژوهش‌های کاربردی، توسعه‌ای و بار اول؛ (۲) حمایت از توسعه محصول و خدمت؛ (۳) حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی؛ (۴) حمایت از خدمات و مراکز ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی؛ (۵) حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی. برنامه‌ها و ابزارهای سیاستی پیشنهادی این مقاله دارای دلالت‌های کاربردی و نظری در هدایت و جهت‌دهی به سازوکارهای حمایت از اثربخشی اجتماعی-اقتصادی حوزه علوم انسانی است.

مقدمه

موضوع مرجعیت همواره از روزهای اولیه تمدن بشریت مورد توجه بوده است. ملت‌ها بر اساس توانمندی‌های دانشی، مکانی، نظامی و سایر مؤلفه‌های مرجعیت‌ساز ذیل یک نقطه محوری جمع می‌شوند و باعث پیدایش تمدن‌های بشری می‌شوند (Hassanzadeh, 2023). نقش مؤلفه‌های مختلف مرجعیت‌سازی و میزان تأثیرگذاری آنها در شکل‌دهی به تمدن‌های بشری از گذشته تا حال حاضر موضوع پژوهش‌های مختلف بوده است. اما نقطه مشترک میان مؤلفه‌های مختلف مرجعیت‌سازی تمامی تمدن‌ها از گذشته تاکنون علم و دانش بوده است (Schiffer, 2008). به طور مثال، احداث نظامیه بغداد باعث مرجعیت علمی جهان اسلام در قرن پنجم هجری قمری شد. کتابخانه اسکندریه موجب مرجعیت علمی مصر برای سالیان متمادی شد و یا ربع رشیدی محلی برای رجوع دانشمندان از سراسر جهان شد (Hassanzadeh, 2023). امروزه اهمیت مرجعیت علمی بسیار آشکارتر از گذشته است و به عنوان موتور محرکه پیشرفت ملت‌ها از آن یاد می‌شود. از مرجعیت علمی همچنین به عنوان مهم‌ترین لوازم اقتدار بین‌المللی و در نتیجه امنیت کشورها در محیط پویای امروزی است (Mahdinejhad et al., 2020).

در سال‌های اخیر بر ضرورت دستیابی به مرجعیت علمی در علوم انسانی در اسناد بالادستی کشور تأکید شده است. پیشتازی در عرصه علوم انسانی و تبدیل شدن به مرجعیت علمی، یکی از محورهای

سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) است. در این راستا به‌رغم کمبود منابع به همت دانشمندان و پژوهشگران، ایران از نظر انتشار کمیت مقالات علمی و تولید علم رشد چشمگیری داشته است و بر اساس آمار مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام در سال ۲۰۲۲ رتبه ایران از منظر کمیت تولید علم در جهان به ترتیب ۱۵ و ۱۶ در پایگاه‌های Scopus و Web of Science است و در میان کشورهای اسلامی به ترتیب ۱ و ۲ است (Ranjbar, 2023). این در حالی است که اکثر خیرگان و کارشناسان معتقدند تأکید فقط بر انتشار مقاله یا ثبت پتنت در بلندمدت منتهی به مرجعیت علمی نمی‌شود. بنابراین رشد تولید علم برای تحقق مرجعیت علمی مخصوصاً در حوزه هویت‌ساز و فرهنگ‌ساز علوم انسانی کافی نیست. برای دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی لازم است که سیاست‌گذاران، نخبگان و آحاد جامعه با درک ضرورت این حوزه به‌عنوان یک حوزه تمدن‌ساز به‌صورت فعالانه به نقش‌آفرینی بپردازند و به سمت به‌کارگیری آن برای حل مشکلات جامعه و صنعت حرکت کنند (Hafezi et al., 2022). به این منظور در راهبرد کلان ۱۰ نقشه جامع علمی کشور نیز بر حمایت از تولید و کاربردی کردن علوم انسانی تأکید شده است.

اولین نشانه‌های کاربردی‌سازی علوم انسانی به زمان یونان باستان بازمی‌گردد که فیلسوفان بزرگی همچون افلاطون و سقراط به مباحثه و بحث عقلانی حول موضوعات خودشناسی و ارزش‌های اخلاقی پرداختند و باور داشتند که دانشمندان باید به جست‌وجوی حقیقت و عدالت بپردازند (Russell, 1967). در این دوره همچنین حقوق‌دان‌هایی همچون دموکریتوس سیستمی را برای رسیدگی به دعاوی مدنی و جنایی تنظیم کردند و بر مسائلی همچون عدالت اجتماعی، حقوق شهروندان و دموکراسی متمرکز بودند (Pihla-jamaki et al., 2018). در دوران قرون وسطا نیز مفاهیم فلسفی و حقوقی تحت تأثیر مباحثی همچون اخلاق و تعلیمات مذهبی مسیحی بود تا اینکه در قرن هفدهم و هجدهم، نهضت روش علمی و تمرکز بر تجربه و داده‌های قابل اندازه‌گیری باعث تحول در نوع نگاه به کاربردی‌سازی علوم انسانی شد (Scruton, 2001). در این دوره، رشته‌هایی همچون روان‌شناسی و جامعه‌شناسی با استفاده از روش‌های علمی و تحلیل داده‌ها پیشرفت چشمگیری را تجربه کردند (Mohammadi, 2014).

در قرن نوزدهم، رشته‌های مختلفی همچون علوم سیاسی، مدیریت و اقتصاد رشد کردند و مؤسسات آموزشی و پژوهشی متعددی در این زمینه‌ها در جهان شکل گرفتند. در این دوره، تمرکز بر توسعه نظریات و مفاهیم علمی بود که تأثیرات اقتصادی و اجتماعی ملموس‌تری برای صنعت و جامعه داشته باشند. لذا می‌توان گفت اولین جوانه‌های اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی از قرن ۱۹ نمایان شد

(Fartash & Khayatian, 2019). در سده بیستم با رشد صنعت و فناوری، نیاز به بهره‌برداری از دانش علوم انسانی در سازمان‌ها و صنایع افزایش یافت و از روان‌شناسی صنعتی در بهبود عملکرد کارکنان، روانشناسی تبلیغات در بازاریابی و فروش و از مطالعات اجتماعی در طراحی سیستم‌های سازمانی استفاده شد (Marshev, 2021).

بنابراین در دهه‌های اخیر با گسترش مفهوم طراحی محصول بر اساس نیازهای مشتریان، کاربرد و اثربخشی علوم انسانی به عنوان عاملی برجسته در طراحی و توسعه محصولات و خدمات مورد توجه قرار گرفته است و پژوهش‌ها و آزمایش‌های کاربردی با رویکرد علوم انسانی به منظور بهبود کیفیت محصولات و خدمات رشد پیدا کرده است (Tabatabaeenasab & Ebrahimpour, 2014). با این حال باید توجه داشت که برخلاف علوم فنی و مهندسی، کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی در مراحل اولیه به صورت مستقیم منافع مالی قابل قبولی را برای افراد یا سازمان‌ها فراهم نکند، زیرا تحقیقات در علوم انسانی مستلزم بررسی‌های طولانی‌مدت، مصاحبه‌های گسترده، تحلیل‌های پیچیده و تعاملات فراگیر با جوامع و فرهنگ‌های مختلف است (Belfiore & Upchurch, 2013).

علاوه بر این، کاربردی‌سازی علوم انسانی معمولاً ریسک بالایی دارد و نمی‌توان در ابتدا پیش‌بینی دقیقی از نتایج و خروجی‌های پژوهش‌های علوم انسانی داشت و ممکن است نیاز به آزمایش‌های بیشتر و تجزیه و تحلیل دقیق‌تر داشته باشد تا بتواند به یک محصول یا خدمت دارای اثربخشی اجتماعی-اقتصادی تبدیل شود. این امر موجب کاهش جذابیت برای سرمایه‌گذاران و شرکت‌های تجاری می‌شود (Golhasany et al., 2021). بر اساس آمار مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تعداد دانشجویان طی سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ حدود ۳ میلیون و ۱۷۳ هزار و ۷۷۹ نفر است که از این تعداد گروه تحصیلی علوم انسانی با ۱ میلیون و ۶۱۶ هزار و ۷۴۲ دانشجو بیشترین تعداد دانشجو را در میان دیگر گروه‌های تحصیلی به خود اختصاص داده است (IRPHE, 2022). در حالی که داده‌های شرکت‌های دانش‌بنیان معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری ۵۲ شرکت فعال در زمینه صنایع فرهنگی، خلاق و علوم انسانی و اجتماعی را تا نیمه اول سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد (VPSTK, 2023). این موضوع به نحوی پیچیدگی‌های کاربردی‌سازی علوم انسانی و اجتماعی را نشان می‌دهد.

همچنین، بسیاری از پژوهش‌ها و فعالیت‌های علوم انسانی مرتبط با مسائل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هستند که ارزش عمومی شایان توجهی برای جامعه و دولت دارند و مستلزم سرمایه‌گذاری از سوی نهادهای عمومی و دولتی‌اند (Gascoigne & Metcalfe, 2005). بنابراین، کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی مستلزم حمایت دولت‌ها برای کاهش ریسک‌ها و ایجاد انگیزه‌های مالی و مالیاتی

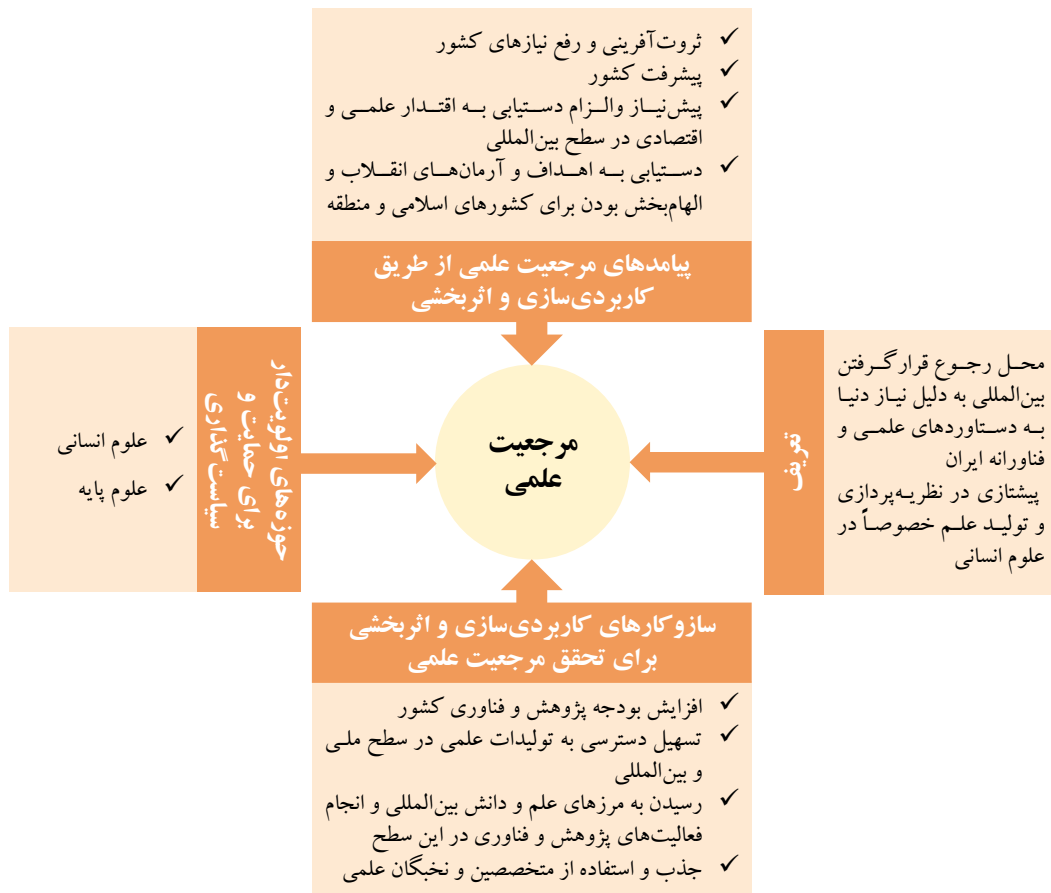
برای سرمایه‌گذاران و همچنین حفظ و ارتقای ارزش‌های عمومی و تأمین دسترسی عمومی به دانش و خدمات علوم انسانی است (Narimani & Vaezi, 2017). لذا به منظور دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی، اتخاذ سیاست‌های حمایتی از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی ضرورتی انکارناپذیر است. در این راستا هدف این مقاله ارائه بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی است.

در ادامه مقاله در بخش پیشینه پژوهش به بررسی حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی و ملی علوم انسانی و اجتماعی از پژوهش، توسعه فناوری، نوآوری و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی خواهیم پرداخت. سپس در بخش بعدی روش پژوهش شامل راهبرد پژوهش، روش جمع‌آوری و روش تحلیل داده‌ها را تشریح می‌کنیم. در بخش یافته‌ها نیز بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی متناسب با زمینه ایران را ارائه می‌کنیم. در آخر نتایج و یافته‌های پژوهش بررسی می‌شود.

پیشینه پژوهش

نقش کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی در تحقق مرجعیت علمی این حوزه

مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق (ع) در سال ۱۳۸۴ با اشاره به سلطه‌گری کشورهای مستکبر جهانی، بیان کردند که منشأ قدرت آنها علمی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹). از این رو ایشان دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها را تشویق می‌کند تا در مسیر نیل به مرجعیت علمی جهانی حرکت کنند. ایشان در سخنرانی‌های مختلف خود هدف نهاد علم در ایران را دستیابی به مرجعیت علمی برمی‌شمارند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۰۶/۲۹). شایان ذکر است که مقام معظم رهبری به مرجعیت علمی در علوم انسانی توجه ویژه‌ای دارند. ایشان در سیاست‌های ابلاغی علم و فناوری در بند ۱-۴ بر تحول و ارتقای علوم انسانی جهت نیل به مرجعیت علمی تأکید می‌کنند. در این راستا رسالت اصلی دانشگاهیان در رشته‌های مختلف علوم انسانی را توسعه نظریاتی می‌دانند که دنیا از نظرات آنها استفاده کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹). ایشان بیان می‌کنند که حقیقتاً همه دانش‌ها، همه تحرکات برتر در یک جامعه، مثل یک کالبد است که روح آن علوم انسانی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۱۲/۰۱). شکل ۱ مرجعیت علمی از دیدگاه مقام معظم رهبری را نشان می‌دهد.

شکل ۱. مرجعیت علمی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) (بر اساس Vaseghi, 2018)

که بر اساس آن این مفهوم در سه سطح بنیادین (روش‌شناسی و فلسفه علم با تمرکز بر مراکز علمی و محققان)، سیاست‌گذاری (تبیین اهداف و سیاست‌ها با محوریت مراکز سیاست‌گذاری) و کاربردی (کاربردی‌سازی علوم با تأکید بر نقش مراکز اجرایی) تعریف می‌شود (Roody, 2010). جهت‌گیری برای کاربردی‌سازی علوم را می‌توان در مدل چندلایه مرجعیت علمی که حسن‌زاده (۲۰۲۲) نیز ارائه کرده، مشاهده کرد. این مدل لازمه تحقق مرجعیت علمی را توجه به زیرساخت مرجعیت‌ساز (دارایی‌های طبیعی، انسان‌ساخت و منابع انسانی)، فرایندهای مرجعیت‌ساز (پشتیبانی، ترویج و تعامل)، برون‌داد مرجعیت‌ساز (علمی، فناورانه و انسانی) و همچنین ارزش‌آفرینی مرجعیت‌ساز (منزلت، مالی و ارتباطی) می‌داند (Hassanzadeh, 2023).

به منظور دستیابی به مرجعیت علمی باید به موضوعاتی همچون پویایی علمی، بومی‌سازی علوم، فرهنگ خودباوری، تعاملات علمی بین‌المللی، کاربردی‌سازی و ثروت‌آفرینی، تقویت علوم بین‌رشته‌ای، تحول و نوآوری و تمدن‌سازی توجه کرد (Jafari et al., 2021). آزادی (۲۰۲۲) با تحلیل محتوای اسناد بالادستی کشور راهبردهای دستیابی به مرجعیت علمی را بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت نخبگان

در سطح بین‌المللی نیز عبارت مرجعیت علمی را ژوزف بن-دیوید^۱ در سال ۱۹۷۰ در مقاله‌ای تحت عنوان «صعود و نزول فرانسه به عنوان مرکز علمی» استفاده کرد. مرجعیت علمی شکلی از قدرت نرم است که به واسطه برتری در حوزه‌های علمی حاصل می‌شود. پیشگامی و دارا بودن سهم چشمگیر در توسعه مرزهای علمی و دانش در یک رشته علمی از مصادیق مرجعیت علمی است (Ranjbar, 2023). مرجعیت علمی از واژگانی است که در چند سال اخیر در سیاست‌گذاری‌های کلان عرصه علم، فناوری و نوآوری و همچنین اسناد بالادستی کشور، توجه ویژه‌ای را به خود معطوف کرده است (Hafezi et al., 2022). مرجعیت علمی را می‌توان معادل دستیابی به ساحت علم و توسعه بستر مناسبی به منظور ارتقای نقش راهبری و پیشگامی در شناخت و بهره‌برداری از جهان پیرامون تفسیر کرد (Hassanzadeh, 2023).

رودی (۲۰۱۰) هفت مقوله محوری مشتمل بر هویت، نظام، سطوح، محور، مدیریت، راهبردها و ویژگی‌ها برای مفهوم مرجعیت علمی معرفی کرده است. مهم‌ترین مقوله از میان آنها «سطوح» است

1. Joseph Ben-David

... بوده است. با عنایت به اهمیت کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی به عنوان یکی از مهم‌ترین مقولات تحقق مرجعیت علمی (Roody, 2010) و لزوم توجه به پشتیبانی، ترویج و تعامل در فرایند مرجعیت‌سازی علوم انسانی توجه به موضوع کاربردی‌سازی علوم انسانی برای دستیابی به مرجعیت علمی بیش از پیش در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است (Hassanzadeh, 2023). به همین دلیل، یکی از وظایف مهم سیاست‌گذاران و سازمان‌های متولی علوم انسانی فراهم‌سازی زمینه لازم برای دستیابی به جایگاه مرجعیت علمی در علوم انسانی از طریق کاربردی‌سازی و اثربخشی آن است. جدول ۲ خلاصه یافته‌های پیشینه پژوهش درباره محتوای مرتبط با کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی برای تحقق مرجعیت علمی را نشان می‌دهد.

در زمینه‌های علمی، ارتقای سطح کیفی مقالات، ارتقای کمی و کیفی مراکز پژوهشی و آموزشی، برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی، توسعه قطب‌های علمی و مراکز تعالی، افزایش نقش خیرین در نظام تأمین مالی آموزش عالی، تقویت شبکه‌سازی میان دانشگاه‌های ملی و بین‌المللی، افزایش بودجه تحقیق و توسعه، سامان‌دهی نظام ارزیابی و رتبه‌بندی هیئت علمی دانشگاه‌ها، سامان‌دهی نظام آمار علمی کشور، اهتمام به انتقال فنی دانش برای تولید محصولات بومی و ... برمی‌شمارد (Azadi, 2022).

دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی به عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های تمدن‌ساز بشریت بارها مورد تأکید مسئولان کشور و نیز اسناد بالادستی کشور نظیر نقشه جامع علمی کشور، سیاست‌های کلی علم و فناوری، نقشه مهندسی فرهنگی کشور و

جدول ۲. خلاصه یافته‌های پیشینه پژوهش درباره محتوای مرتبط با کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی برای تحقق مرجعیت علمی

منبع	محتوای مرتبط با کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی برای تحقق مرجعیت علمی
مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	♦ هدف پژوهش قاعداً دو چیز است: یکی رسیدن به مرجعیت علمی و فناوری، دوم حل مسائل کنونی و آینده کشور (۱۳۹۷/۰۳/۲۰)
	♦ علوم انسانی آن وقتی صحیح و مفید و تربیت‌کننده صحیح انسان خواهد بود که به فرد و جامعه نفع برساند (۱۳۹۳/۰۴/۱۱)
	♦ روند دخالت دادن علم و فناوری در امر تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری (۱۳۸۹/۰۵/۳۱)
	♦ این همه نظریات مختلف در علوم انسانی، در زمینه‌های مسائل اجتماعی، مسائل سیاسی؛ این همه نظر، این همه فکر، این همه نظریه نو، ابتکاری ارائه داده‌اند (۱۳۸۷/۰۷/۰۷)
	♦ دستیابی کشور به عزت ملی (۱۳۸۷/۰۹/۲۴)
	♦ شما هدف را این قرار بدهید که ملت و کشور شما در یک دوره‌ای بتواند مرجع علمی و فناوری در همه دنیا باشد (۱۳۸۶/۰۶/۱۲)
نقشه جامع علمی کشور (راهبرد کلان ۱۰)	♦ حمایت از تولید و کاربردی کردن علوم انسانی
سیاست‌های کلی علم و فناوری (بند ۵)	♦ تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی [علوم انسانی] با نقشه جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال
(Hassanzadeh, 2023)	♦ در طول تاریخ داستان‌های زیادی از تأثیرگذاری افراد دانشمند حوزه علوم انسانی همچون شیخ بهایی بر جامعه و دولت و همچنین استفاده پادشاهان از دانشمندان برای حکمرانی گزارش شده است.
(Hafezi et al., 2022)	♦ مرجعیت علمی در صورت ممارست افراد و نهاد علمی در تراز اول پژوهش و کاربردی‌سازی حفظ می‌شود.
(Vaseghi, 2018)	♦ نقطه ثقل نظام اسلامی در جهت تمدن‌سازی تحول در علوم انسانی به عنوان حوزه‌ای است که پایه‌های بخش نرم‌افزاری تمدن است.
(Ghanei Rad et al., 2017)	♦ محلی‌سازی آموزش علوم انسانی بر اساس نیازهای کشور
	♦ آموزش مسئله‌محور علوم انسانی با توجه به مشکلات و مسائل کشور
(Gascoigne & Metcalfe, 2005)	♦ کاهش شکاف بین آموزش علوم انسانی و کاربرد فردی و اجتماعی
	♦ توسعه برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌افزایی افراد شاغل در علوم انسانی برای انجام فعالیت‌های تجاری

کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی به فرایند تبدیل دانش، مفاهیم و مهارت‌های مرتبط با علوم انسانی به محصولات یا خدماتی است که تأثیرات اجتماعی و اقتصادی برای جامعه به ارمغان بیاورد. بنابراین هدف از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی، استفاده بهینه از دانش و

تجارب بین‌المللی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی برای دستیابی به مرجعیت علمی علوم انسانی طیف گسترده‌ای از رشته‌ها همچون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، مدیریت، علوم سیاسی، اقتصاد، حقوق، ادبیات، تاریخ، فلسفه و ... را شامل می‌شود (Belfiore & Upchurch, 2013).

پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه‌ها و انتقال آن به صنعت، دولت و جامعه است (Gascoigne & Metcalfe, 2005).

موقوفه ملی علوم انسانی آمریکا (NEH) یک آژانس دولتی است که در سال ۱۹۶۵ با تصویب قانون بنیاد ملی علوم انسانی و هنر تشکیل شد. این آژانس با ارائه مشوق‌های مختلف از برنامه‌های علوم انسانی حمایت می‌کند. بودجه سالیانه آن حدود ۱۶۷ میلیون دلار است. موقوفه ملی علوم انسانی دارای ۲۷ عضو است که رئیس‌جمهور آنها را انتخاب می‌کند و با تأیید سنا برای شش سال به عضویت درمی‌آیند (Miller, 2014). هدف موقوفه ملی علوم انسانی ترویج و تقویت مطالعات علوم انسانی است که شامل رشته‌هایی مانند تاریخ، ادبیات، فلسفه، باستان‌شناسی، زبان‌شناسی و مردم‌شناسی فرهنگی است. این آژانس از طیف گسترده‌ای از ابزارهای حمایتی از جمله پژوهش‌های علمی، نمایشگاه‌ها، مستندها، برنامه‌های آموزشی، حفاظت از میراث فرهنگی و طرح‌های مشارکت عمومی حمایت می‌کند (Field, 2003). موقوفه ملی علوم انسانی کمک‌های مالی را به افراد و مؤسسات از جمله دانشگاه‌ها، موزه‌ها، کتابخانه‌ها و دیگر سازمان‌های غیرانتفاعی ارائه می‌دهد. این کمک‌ها از فعالیت‌های مختلفی مانند کمک‌هزینه تحصیلی برای پژوهشگران، توسعه دوره‌های آموزشی، حفظ اسناد تاریخی، و برگزاری برنامه‌های عمومی علوم انسانی مانند نمایشگاه‌ها، سخنرانی‌ها و کنفرانس‌ها حمایت می‌کنند. این آژانس با حمایت از کاربردی‌سازی علوم انسانی به پیشرفت دانش، افزایش مهارت تفکر انتقادی و غنی‌سازی جامعه و فرهنگ آمریکا کمک می‌کند (Ridolfo & Hart-Davidson, 2015).

مؤسسه ملی علوم انسانی و اجتماعی آفریقای جنوبی (NIHSS) توسط وزارت آموزش عالی در سال ۲۰۱۳ به منظور رفع نگرانی درباره نادیده گرفته شدن علوم انسانی و اجتماعی در آفریقای جنوبی تأسیس شد. این مؤسسه دانشگاه یا محلی برای آموزش نیست، بلکه نهادی با وظیفه ایجاد ظرفیت در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی است. این مؤسسه از فعالیت‌های پژوهشی و ترویجی در رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی همچون علوم سیاسی، مدیریت، روان‌شناسی، ادبیات، انسان‌شناسی، تاریخ، هنر، جامعه‌شناسی و ... حمایت می‌کند (Murambadoro et al., 2022). این مؤسسه در سال حدود ۱۵۰ بورسیه تحصیلی با همکاری انجمن علوم انسانی آفریقای جنوبی به دانشجویان تمام‌وقت دکتری که در دانشگاه‌های آفریقای جنوبی تحصیل می‌کنند، اعطا می‌کند. همچنین به منظور تسهیل تبادل دانش و شبکه‌سازی در قاره آفریقا در سال حدود ۳۷ بورسیه تحصیلی به دانشجویان تمام‌وقت دکتری آفریقای (غیر آفریقای جنوبی) که در دانشگاه‌های آفریقای جنوبی تحصیل می‌کنند، اعطا

می‌کند. جایزه علوم انسانی و اجتماعی به عنوان یک پلتفرم برای کشف نظرات و دیدگاه‌های جدید و یافتن داستان‌های آفریقای جنوبی در سال برگزار می‌کند (Inglesi-Lotz & Pouris, 2018). این جایزه شامل کتاب‌های علوم انسانی غیردانشگاهی (رمان، زندگی‌نامه و ...) و عکاسی از محل‌های عمومی است. علاوه بر این برای حمایت از ترویج علوم انسانی و اجتماعی در ارتباط با جامعه و به طور کلی خارج از دانشگاه‌ها، کارخانه نوآوری علوم انسانی که مرکز تولیدات فرهنگی و رشته‌های خلاق در زمینه‌های عکاسی، نقاشی، موسیقی، فیلم‌سازی و ... را احداث می‌کند. همچنین از پروژه‌های پژوهشی که با نظریه‌های جدید (مثل علوم انسانی دیجیتال) به دنبال یافتن پاسخ به مشکلات اجتماعی-اقتصادی در سطح ملی هستند، حمایت می‌کند (Ramoupi, 2014).

شورای تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی کانادا (SSHRC) در سال ۱۹۷۷ ایجاد شد و هدف آن حمایت از نوآوری در پژوهش‌های علوم انسانی و اجتماعی است. ابزارهای حمایتی این شورا طیف وسیعی از حوزه‌های پژوهشی در علوم انسانی از جمله اقتصاد، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، مردم‌شناسی، تاریخ، علوم سیاسی، جغرافیا، زبان‌شناسی، فلسفه و ... را پوشش می‌دهد (Tayefehbagher et al., 2022). این شورا حمایت‌های مالی را برای پژوهشگران در سطح فردی و همچنین پروژه‌های پژوهشی مشترک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف فراهم می‌کند. بودجه سالیانه شورای تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی کانادا حدود ۳۸۰ میلیون دلار کانادا است و رئیس آن را وزیر نوآوری، علم و توسعه اقتصادی انتخاب می‌کند. شورای تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی کانادا از ابزارها و ابتکارات مختلفی برای حمایت از کاربردی‌سازی علوم انسانی بهره می‌گیرد، از جمله حمایت از پروژه‌های پژوهشی فردی یا تیمی که به پیشرفت دانش و درک در علوم انسانی کمک می‌کند و یا پروژه‌های پژوهشی مشترک بین دانشگاه‌ها و شرکت‌های بخش دولتی، خصوصی یا غیرانتفاعی را تأمین مالی می‌کند که تأثیرات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی یا زیست‌محیطی داشته باشند (Love et al., 2021). همچنین حمایت از برگزاری رویداد از قبیل کنفرانس و کارگاه که تبادل دانش و همکاری بین پژوهشگران و ذی‌نفعان مختلف را تسهیل می‌کنند. بورسیه تحصیلی و کمک‌هزینه تحصیلی در مقاطع دکتری و پسادکتری برای توسعه نسل بعدی پژوهشگران علوم انسانی و رهبران در جامعه، دانشگاه و در بخش‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی است (McAlpine & Amundsen, 2011).

صندوق اجتماعی اروپا (ESF) بر اساس توافقنامه رم در سال ۱۹۵۷ برای حمایت از جامعه اقتصادی اروپا تشکیل شد. در سال ۲۰۱۵ مأموریت‌های این سازمان به حمایت از اشتغال و نوآوری اجتماعی

1. National Endowment for the Humanities
2. National Institute for the Humanities and Social Sciences

3. Social Sciences and Humanities Research Council
4. European Social Fund

پررنگ کنند و سیاست‌گذاران، متخصصان و عموم مردم را در پژوهش خود درگیر کنند. همچنین از توسعه زیرساخت‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور دسترسی سریع به منابع آنلاین و اشتراک‌گذاری اطلاعات حمایت می‌کند (Buchanan, 2015).

شورای تحقیقات علوم انسانی و هنر بریتانیا (AHRC)^۲ در سال ۱۹۹۸ برای حمایت از تحقیقات و تحصیلات تکمیلی در هنر و علوم انسانی، از زبان و حقوق، باستان‌شناسی و ادبیات انگلیسی گرفته تا طراحی و هنرهای خلاقانه و نمایشی تأسیس شد. بودجه سالیانه این شورا حدود ۱۱۰ میلیون پوند است. هدف اصلی این شورا ارتقای دانش، درک و خلاقیت در هنر و علوم انسانی و کمک به توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در بریتانیا و فراتر از آن است. بودجه برای پروژه‌های تحقیقاتی، بورسیه‌ها، دانشجویان و ابتکارات مشترک در این زمینه‌ها فراهم می‌کند (Tayefehbagher et al., 2022).

شورای تحقیقات علوم انسانی و هنر بریتانیا طیف گسترده‌ای از حمایت‌های مالی را برای پژوهشگران مستقل، پروژه‌های پژوهشی و پروژه‌های مشترک ارائه می‌دهد. همچنین با ارائه بورسیه‌های تحصیلی در مقطع دکتری فرصت‌های آموزشی را برای حمایت از نسل جدید پژوهشگران علوم انسانی فراهم می‌کند. این شورا با درک اهمیت صنایع خلاق از پروژه‌های پژوهشی مشترک بین دانشگاه و صنعت در این زمینه به منظور رشد اقتصادی و توسعه فرهنگی حمایت می‌کند (Herbert, 2008). همچنین پژوهشگران را تشویق می‌کند تا تأثیر اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را در پژوهش‌های خود نشان دهند و در زیرساخت‌های پژوهشی از جمله منابع دیجیتال، آرشیوها، کتابخانه‌ها و امکانات پژوهشی سرمایه‌گذاری می‌کند تا امکان همکاری‌های میان‌رشته‌ای را فراهم سازد. از تبادل دانش از طریق حضور در کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها، سمینارها و ... نیز حمایت مالی می‌کند (Senior et al., 2018).

دفتر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی آمریکا (OSICP)^۳ را باراک اوباما در سال ۲۰۰۹ ایجاد کرد. به اعتقاد وی حمایت عمومی از علوم اجتماعی کارایی و اثربخشی محدودی داشت. لذا برنامه‌های خلاقانه و نتیجه‌گرا برای توسعه علوم اجتماعی را مفید می‌دانست، به نحوی که علوم اجتماعی نقش نیروی محرکه تغییرات اجتماعی و اقتصادی را ایفا کند. شایان ذکر است این دفتر در زمان ریاست‌جمهوری ترامپ به دلیل نداشتن اعتقاد به حمایت از حوزه‌های علوم انسانی منحل شد. متوسط بودجه سالیانه این دفتر حدود ۵۰ میلیون دلار بود. از نظر این دفتر، نوآوری اجتماعی راه‌حلی جدید برای یک مشکل اجتماعی است که مؤثرتر، کارآمدتر، پایدارتر یا عادلانه‌تر از راه‌حل‌های موجود است و ارزش ایجادشده آن ابتدا به جامعه به عنوان یک کل تعلق می‌گیرد و سپس افراد را منتفع می‌سازد (Grimm et al., 2018).

در اتحادیه اروپا تغییر کرد. صندوق اجتماعی اروپا دارای ۲۷ دفتر در کشورهای عضو اتحادیه اروپا بود و بودجه سالیانه آن حدود ۱۰ میلیارد یورو است. رئیس این صندوق را رئیس اتحادیه اروپا انتخاب می‌کند (Verschraegen et al., 2011). هدف اصلی این صندوق کاهش نابرابری در اشتغال و استانداردهای زندگی در بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا از طریق سرمایه‌گذاری برای تقویت اثربخشی اجتماعی علوم انسانی است و از پروژه‌ها و طرح‌هایی که بر بهبود چشم‌انداز اشتغال، ارتقای مهارت‌ها و صلاحیت‌ها، و تقویت شمول اجتماعی برای گروه‌های محروم تمرکز دارند، حمایت مالی می‌کند. صندوق اجتماعی اروپا از طیف گسترده‌ای از ابزارها در راستای تقویت اثربخشی اجتماعی علوم انسانی استفاده می‌کند، همچون حمایت مالی از برنامه‌های آموزش حرفه‌ای، دوره‌های کارآموزی و طرح‌هایی که باعث بهبود توانمندی افراد می‌شود و زمینه اشتغال‌پذیری آنها را فراهم می‌کند (Pelucha et al., 2019). حمایت از فعالیت‌های کارآفرینی، خوداشتغالی و ایجاد مشاغل جدید به ویژه در مناطق محروم که با چالش‌های اقتصادی روبه‌رو هستند. پروژه‌هایی که به موضوعاتی همچون فقر و تبعیض با تمرکز ویژه بر گروه‌های آسیب‌پذیر مانند جوانان، کارگران مسن، افراد دارای معلولیت و اقلیت‌های قومی می‌پردازند. همچنین حمایت از فعالیت‌هایی که هدف آنها احیای محله‌های محروم و بهبود کیفیت زندگی در مناطق محروم است (González-Alegre, 2018).

شورای تحقیقات علوم اجتماعی و اقتصاد بریتانیا (ESRC)^۱ بعد از جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۶۵ برای حمایت از علوم اجتماعی تأسیس شد. دولت مارگارت تاچر علاقه زیادی به حمایت از پژوهش‌های علوم اجتماعی و به طور کلی پژوهش نداشت. در سال ۱۹۸۳، در نهایت تصمیم گرفته شد که این شورا منحل نشود، اما وظایف آن فراتر از علوم اجتماعی گسترش یابد و شامل موضوعاتی شود که تأثیرات اقتصادی و اجتماعی در حوزه‌های عمومی داشته باشد (Tayefehbagher et al., 2022). بودجه سالیانه این شورا حدود ۲۰۰ میلیون پوند است و مأموریت آن تأمین مالی پژوهش‌های علوم اجتماعی با کیفیت بالاست که به چالش‌های مهم اجتماعی و اقتصادی بریتانیا می‌پردازد و به توسعه سیاست‌های دولت کمک می‌کند. این شورا از طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های پژوهشی از جمله پروژه‌های تحقیقاتی فردی و مشترک، بورسیه‌های تحصیلی و برنامه‌های آموزشی پشتیبانی می‌کند (Jerrim & Vries, 2023).

همچنین از مراکز آموزشی و پژوهشی که بر حوزه‌های موضوعی خاص یا پژوهش‌های میان‌رشته‌ای تمرکز دارند به عنوان مراکز تعالی پژوهش و تبادل دانش حمایت می‌کند. این شورا پژوهشگران را تشویق می‌کند تا اثربخشی اجتماعی و اقتصادی را در کار خود

از همکاری‌های دوجانبه از قبیل برگزاری سمینارهای مشترک، پروژه‌های تحقیقاتی مشترک و ... با تمرکز بر کشورهای چین، ویتنام، هلند، سوئد، فرانسه، تایلند، سریلانکا، بوسنی و هرزگوین، انگلیس و ژاپن با هدف تقویت اکوسیستم پژوهشی هند و ارتقای اخلاق و کیفیت پژوهش‌هاست. همچنین این شورا از نهادهای دانشگاهی و پژوهشی، سیاست‌گذاری، واحدهای پژوهشی سازمان‌های دولتی، کسب‌وکارها و صنعت برای دیجیتال‌سازی منابع کتابخانه‌ای خود به صورت پایگاه‌های آنلاین با دسترسی عمومی حمایت می‌کند (Partha, 2010).

شورای علوم اجتماعی کشورهای عربی (ACSS)، سازمان مستقل منطقه‌ای است که به تقویت پژوهش‌های علوم اجتماعی و تولید دانش در منطقه عربی اختصاص دارد. این شورا در سال ۲۰۱۲ تأسیس شد و مقر آن در بیروت است. هدف این شورا حمایت از پژوهشگران و نهادهای آموزشی و پژوهشی و همچنین کمک به خلق، ترویج و استفاده از تحقیقات علوم اجتماعی و حمایت از گفت‌وگوهای عمومی درباره‌ی چالش‌های پیش روی جوامع عربی است. هدف این شورا ارتقای نقش علوم اجتماعی در زندگی عمومی اعراب و سیاست‌های عمومی کشورهای عربی است (Shami, 2015). شورای علوم اجتماعی کشورهای عربی بر طیف گسترده‌ای از پژوهش‌ها در زمینه‌های مختلف مانند حکومت و شهروندی، عدالت اجتماعی و نابرابری، فرهنگ و هویت، مهاجرت و پناهندگان، جنسیت و تمایلات جنسی، و پایداری محیطی حمایت می‌کند. این شورا از پروژه‌های پژوهشی که با نظریه‌ها و چارچوب‌های جدید علوم اجتماعی به دنبال تجزیه و تحلیل مسائل و چالش‌های کلیدی روز برای حل مشکلات و مسائل اجتماعی کشورهای عربی هستند، حمایت می‌کند (Kriener, 2015). این شورا همچنین منابعی را برای سازمان‌دهی کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی برای تسهیل شبکه‌سازی و تبادل دانش بین پژوهشگران اختصاص می‌دهد. هر دو سال یک‌بار با هدف بحث و تبادل نظر در خصوص موضوعات علوم اجتماعی و انسانی همچون آینده‌ی مشاغل، اخلاق، بررسی انتقادی نظریات عربی، زبان عربی و ... کنفرانسی را در قالب پنل‌ها، کارگاه‌ها و میزگردهایی برگزار می‌کند. همچنین رویدادی را برای تقدیر از دانشمندان برجسته‌ی علوم اجتماعی و انسانی کشورهای عربی برگزار می‌کند تا کارهای خود را برای مخاطبان ارائه دهند و بحث‌هایی را درباره‌ی مسائل و چالش‌های معاصر جهان عرب و همچنین درباره‌ی تاریخ و میراث گذشته مطرح کنند (Seteney, 2018). شکل ۲ مجموعه حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی و ملی علوم انسانی و اجتماعی از پژوهش، توسعه فناوری، نوآوری و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی را نشان می‌دهد.

دستر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی به جای اینکه خود به صورت مستقیم به حمایت از ایده‌ها، استارت‌آپ‌ها و سازمان‌های غیرانتفاعی بپردازد و زیرساخت‌های جدیدی ایجاد کند، سالانه بین ۱ تا ۵ میلیون دلار به ۵ تا ۱۱ نهاد واسطه‌ای (میانجی) کمک اهرمی و بلاعوض می‌کند تا آنها از طرح‌ها، ایده‌ها و کسب‌وکارها حمایت کنند. پایان هر سال عملکرد نهادهای واسطه‌ای ارزیابی می‌شود. از دیگر برنامه‌های این دفتر تحریک نوآوری‌های میان‌رشته‌ای با برگزاری مسابقات و چالش است. هدف از این برنامه حل مسائل اجتماعی مثلاً نمک‌زدایی و آبرسانی به روستاها با راه‌حل‌های فنی و با ماهیت چندرشته‌ای است (Marques et al., 2018). در سال ۲۰۱۵ (آخرین سال فعالیت دفتر) بیش از ۴۵۰ چالش به همراه میزان جوایز حل آنها در سایت دفتر قرار گرفت. همچنین این دفتر به جای حمایت از برنامه‌ها بدون توجه به نتایج آن، سهم عمده‌ی حمایت‌ها هنگامی صورت می‌پذیرد که برنامه به نتایج مورد توافق طرفین دست یابد. به طور مثال، به جای حمایت صرف از دوره‌های مهارت‌آموزی، عمده‌ی حمایت زمانی صورت می‌پذیرد که فرد شغل مناسب پیدا کند. هدف از این برنامه یافتن راه‌حل‌های اجرایی برای مشکلات به‌ظاهر حل‌نشده همچون بی‌خانمانی، بی‌سوادی، بیکاری، تغییرات اقلیمی، جرم و جنایت و ... است. این برنامه با همکاری دیگر نهادهای دولتی همچون وزارتخانه‌ها، دادگستری و ... برگزار می‌شود (Epperson & Pettus-Davis, 2017).

شورای تحقیقات علوم اجتماعی هند (ICSSR) در سال ۱۹۶۹ توسط دولت هند به منظور ترویج علوم اجتماعی در قالب پروژه‌های تحقیقاتی، کمک‌هزینه‌های تحصیلی، کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و ... تأسیس شد. سیاست شورا این است که تمامی موضوعات مربوط به علوم اجتماعی و اقداماتی را که برای ترویج علوم اجتماعی حمایت شوند و تا حد امکان موضوعی مغفول واقع نشود (Verma & Pathak, 2021). مأموریت اصلی این شورا ارائه‌ی کمک‌های مالی به پژوهشگران و مؤسسات علوم اجتماعی در سراسر هند با هدف انجام پژوهش با کیفیت بالا و ارتقای درک عمومی از مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. این شورا همان‌طور که بیان شد از طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های پژوهشی از جمله پروژه‌های پژوهشی فردی و مشترک، حضور در کنفرانس‌ها، سمینارها، کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی حمایت می‌کند. حمایت‌های این شورا پروژه‌های پژوهشی رشته‌های مختلف علوم اجتماعی از جمله اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، مردم‌شناسی، روان‌شناسی، مدیریت، رسانه و تاریخ را شامل می‌شود (Verma & Pathak, 2020). همچنین بورسیه‌های تحصیلی دوره‌ی دکتری برای حمایت از پرورش پژوهشگران جوان و تشویق برتری پژوهشی در زمینه‌ی علوم اجتماعی ارائه می‌شود. حمایت

شکل ۲. حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی و ملی و علوم انسانی و اجتماعی از پژوهش، توسعه فناوری، نوآوری و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از حیث نوع کاربردی، راهبرد آن مطالعه کیفی و از منظر هدف توصیفی است (Tavallaei & Allamdari, 2017). به منظور جمع‌آوری داده از هر دو نوع داده‌های اولیه و ثانویه استفاده شده است. در ابتدا نویسندگان داده‌های ثانویه از جمله مقالات، سایت‌ها و گزارش‌های سیاستی را بررسی کردند که اطلاعات اولیه مورد نیاز را برای آغاز تحقیق فراهم کرد (شکل ۲). سپس از داده‌های اولیه برای بررسی و اصلاح بسته سیاستی و حمایت‌های شناسایی شده در شکل ۲ متناسب با نیازهای ایران و تدوین بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی در ایران استفاده کردیم. به این منظور با ۲۵ نفر از خبرگان حوزه علوم انسانی و اجتماعی که به روش گلوله برفی شناسایی شدند مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام دادیم.

برای شروع مصاحبه‌ها با سه مدیرکل از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان که حداقل ۱۵ سال سابقه مرتبط با حوزه علوم انسانی و اجتماعی داشتند، مصاحبه کردیم. برای شناسایی خبرگان بیشتر، در انتهای هر مصاحبه از مصاحبه‌شوندگان خواستیم که دو یا سه نفر را نام ببرند که دارای تخصص در حوزه علوم انسانی مخصوصاً درباره کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی باشد. مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه پیدا کرد که به یک بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی رسیدیم. برای به حداقل رساندن سوگیری تلاش کردیم با خبرگانی از سازمان‌ها و نهادهای مختلف مصاحبه کنیم. میانگین مصاحبه‌ها به هر خبره حدود ۶۵ دقیقه بود که از بهمن ۱۴۰۱ تا خرداد ۱۴۰۲ صورت پذیرفت. جدول ۲ ترکیب مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ترکیب مصاحبه‌شوندگان

سازمان	سمت سازمانی	تعداد افراد	درصد فراوانی	میانگین سابقه کاری
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مشاور معاون ◆ مدیرکل ◆ کارشناس 	۴	٪۱۶	۱۵
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان	<ul style="list-style-type: none"> ◆ معاون ◆ مدیرکل ◆ کارشناس 	۴	٪۱۶	۱۲
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مدیرکل ◆ کارشناس 	۳	٪۱۲	۱۰
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مدیرکل ◆ کارشناس 	۳	٪۱۲	۱۲
شورای عالی انقلاب فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ عضو حقیقی شورا 	۲	٪۸	۱۷
سازمان تبلیغات اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مدیرکل ◆ کارشناس 	۲	٪۸	۱۶
فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران	<ul style="list-style-type: none"> ◆ عضو شورای علمی 	۲	٪۸	۱۸
دانشگاه شهید بهشتی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ استادیار ◆ دانشیار 	۲	٪۸	۹
دانشگاه علامه طباطبایی	<ul style="list-style-type: none"> ◆ استادیار ◆ دانشیار 	۲	٪۸	۱۲
دانشگاه فردوسی مشهد	<ul style="list-style-type: none"> ◆ استاد 	۱	٪۴	۲۰

پروتکل‌های مصاحبه‌ها شامل چهار بخش مختلف بود که به خبرگان اجازه می‌داد تا نظرات خود را دقیق بیان کنند (Seidman, 2005). ابتدا، شکل ۲ در اختیار خبرگان قرار گرفت تا دسته‌بندی (پژوهش پایه، پژوهش کاربردی و تقاضامحور، زیرساخت، تأثیر اجتماعی، مهارت و اشتغال‌آفرینی و تأثیر اقتصادی) و حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی و ملی علوم انسانی و اجتماعی از پژوهش، توسعه

فناوری، نوآوری و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی را به دقت بررسی کنند. دوم، ما به خبرگان گفتیم که قلمرو موضوعی پژوهش حاضر کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی را شامل می‌شود. سوم، ما از خبرگان خواستیم که با توجه به قلمرو موضوعی پژوهش مهم‌ترین حمایت‌هایی که از شکل ۲ می‌توانیم برای کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم

دریافت اطلاعات درست با استفاده از روش گلوله‌برفی با خبرگانی از سازمان‌ها و نهادهای مختلف مصاحبه کردیم. علاوه بر این مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بر اساس پروتکل‌های خاص صورت پذیرفته است (پروتکل‌های مصاحبه به تفصیل قبلاً توضیح داده شده است) و بر مبنای بازخوردهای مصاحبه‌شوندگان بعضی اوقات برخی سؤالات مصاحبه را اصلاح کردیم. قابلیت انتقال: برای اطمینان از قابلیت انتقال تلاش کردیم دلالت‌ها و یافته‌های پژوهش خود را به طور کامل توصیف و تشریح کنیم. قابلیت اطمینان: در این پژوهش، همه فرایندهای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها را توضیح داده‌ایم و از مصاحبه‌شوندگان در طول مصاحبه برای شناسایی افراد خبره کمک گرفته‌ایم. همچنین داده‌ها و نظرات خبرگان دیگر را در طول مصاحبه با آنها در میان گذاشته‌ایم و یافته‌های پژوهش خود را در گام آخر با شش نفر از خبرگان بازنگری و نهایی کرده‌ایم. قابلیت تأیید: در این پژوهش همچنین حاضر تلاش کردیم همه مصاحبه‌ها را ضبط و با دقت پیاده‌سازی کنیم و فرایندهای روش‌شناسی را گام‌به‌گام به طور مبسوط توضیح دهیم.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت از مقاله، یافته‌های پژوهش حاصل از فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها را ارائه خواهیم کرد. همان‌طور که بیان شد، هدف این پژوهش ارائه بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی است که بتوان بر اساس آن ابزارها و حمایت‌های مناسب برای کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی را اتخاذ کرد. به این منظور در ابتدا با بررسی تجارب بین‌المللی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی علوم انسانی، چارچوب اولیه برای آغاز تحقیق را فراهم کردیم که در شکل ۲ قابل مشاهده است. سپس با ۲۵ نفر از خبرگان حوزه علوم انسانی و اجتماعی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و شورای عالی انقلاب فرهنگی که متولیان سیاست‌گذاری و حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی هستند مصاحبه کردیم تا برنامه‌ها و حمایت‌های شناسایی شده در جدول ۱ را با توجه به نیازهای ایران اصلاح کنیم. در نهایت از طریق تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های صورت پذیرفته، ۵ برنامه سیاستی و ۱۸ حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی شناسایی شده که در جدول ۳ قابل مشاهده است. در ادامه هر یک از برنامه‌های سیاستی و حمایت‌های کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی را تشریح خواهیم کرد.

انسانی در ایران اتخاذ کنیم کدام است و آیا حمایتی هست که در شکل ۲ دیده نشده باشد. در نهایت، ما از خبرگان خواستیم دسته‌بندی صورت‌پذیرفته در شکل ۲ را بررسی کنند و نظرات خود را در راستای اصلاح آن متناسب با نیازهای ایران ارائه دهند.

برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از منطق تحلیل ابداعی^۱ استفاده کردیم. تحلیل محتوای ابداعی یک روش تحقیق کیفی است که برای تجزیه و تحلیل داده‌های متنی و کشف الگوها، مضامین و معانی درون داده‌ها استفاده می‌شود. این شامل فرایند نظام‌مند کدگذاری و تفسیر است. گام‌های تحلیل ابداعی که در این پژوهش از آن استفاده شده است، به این شرح است (Tavory & Timmermans, 2014).
 ۱) آشنایی با داده: پس از آنکه متن مصاحبه‌ها را پیاده‌سازی کردیم، مجموعه متن مصاحبه‌ها را چندین بار خواندیم تا درک کلی از محتوای مصاحبه‌ها به دست بیآوریم. این مرحله به ما کمک کرد تا با داده‌ها آشنا شویم و الگوها و مفاهیم اولیه را که در مصاحبه‌ها مشخص بودند را درک کنیم و نکته‌برداری و علامت‌گذاری اولیه درباره دسته‌بندی و حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی را انجام دهیم. ۲) کدگذاری: فرایند کدگذاری را با شناسایی مفاهیم و اصطلاحات مرتبط با دسته‌بندی حمایت‌ها شروع کردیم. زمانی که نظرات مصاحبه‌شوندگان را درباره چگونگی دسته‌بندی‌ها حمایت‌ها کدگذاری کردیم و به مرور توانستیم با توجه به اشتراک نظر آنها دسته‌بندی حمایت‌ها را شناسایی کنیم. سپس حمایت‌هایی را که برای کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی از نظر خبرگان باید صورت پذیرد، براساس دسته‌بندی شکل گرفته طبقه‌بندی کردیم. در آخر حمایت‌هایی را که از نظر خبرگان مرتبط با کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی (قلمرو موضوعی پژوهش) نبود، حذف کردیم و حمایت‌هایی را که نیاز به اصلاح یا بازنویسی داشت، اعمال کردیم و بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی تدوین شد.

در پژوهش‌های کیفی به جای مفاهیم روایی و پایایی از مفهوم قابلیت اعتماد استفاده می‌شود. در این پژوهش به منظور بررسی قابلیت اعتماد از معیار پیشنهادی گوبا و لینکلن^۲ استفاده کردیم. قابلیت اعتماد طبق مطالعات گوبا و لینکلن دارای چهار بخش اعتبار^۳، انتقال^۴، اطمینان^۵ و تأیید^۶ است (Guba & Lincoln, 1982). قابلیت اعتبار: به منظور کاهش سوگیری و اطمینان از نماینده بودن اعضای نمونه و

1. Abductive content analysis
2. Guba and Lincoln
3. Credibility
4. Transferability
5. Consistency
6. Conformability

جدول ۳. برنامه سیاستی و ابزارهای حمایتی از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی (بر اساس یافته‌های نویسندگان)

برنامه سیاستی	حمایت / ابزار سیاستی
۱. حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای در راستای توسعه محصول، محتوا و پلتفرم بار اول در حوزه علوم انسانی (کاربردی‌سازی پژوهش)	۱. حمایت از پژوهش‌های توسعه‌ای و کاربردی تقاضامحور توسط دانشجویان و پژوهشگران جوان و مستعد در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی
۲. حمایت از توسعه محصولات و خدمات علوم انسانی	۲. حمایت از پژوهشگران پسادکتری در راستای انجام پژوهش‌های توسعه‌ای و کاربردی و دوره‌های تقاضامحور پسادکتری در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی
۳. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی در حوزه علوم انسانی	۳. حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای مشترک با کشورهای جهان اسلام
۴. حمایت از خدمات و مراکز ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی در حوزه علوم انسانی	۴. حمایت از شکل‌گیری کسب‌وکارهای نوپا در حوزه علوم انسانی
۵. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۵. حمایت از استقرار کسب‌وکارها و فعالان حوزه علوم انسانی
۶. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۶. برنامه توسعه زیست‌بوم شرکت‌های خلاق
۷. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۷. برنامه حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان (ذیل قانون دانش‌بنیان و جهش تولید دانش‌بنیان)
۸. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۸. حمایت از کسب مهارت‌های شغلی مورد نیاز در بازار کار برای فارغ‌التحصیلان حوزه علوم انسانی
۹. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۹. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی نیروهای دانشی شاغل در شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان حوزه علوم انسانی
۱۰. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۰. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی دانشی در حوزه‌های اولویت‌دار علوم انسانی
۱۱. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۱. دوره آنلاین ارتقای مهارت‌های کسب‌وکاری و نیروی انسانی
۱۲. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۲. حمایت از برنامه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی نوآورانه در حوزه‌های مسئله‌محور و اولویت‌دار علوم انسانی
۱۳. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۳. حمایت از برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگ‌ساز با هدف توانمندسازی و حل مسائل اجتماعی-اقتصادی
۱۴. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۴. حمایت از توسعه و بهسازی زیرساخت‌های فناورانه مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی
۱۵. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۵. حمایت از توسعه زیرساخت‌های آزمایشگاهی و دیجیتال مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی
۱۶. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۶. برگزاری مسابقات و رویدادهای هم‌رسانی برای تسهیل ارتباطات میان شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی با هدف حل مسائل و چالش‌های مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی
۱۷. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۷. تقدیر و اعطای جایزه به پروژه‌های پژوهشی کاربردی و توسعه‌ای دارای تأثیر اقتصادی-اجتماعی
۱۸. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی	۱۸. حمایت از برگزاری رویدادهای مربوط به ترویج تجربیات شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان موفق حوزه علوم انسانی با اثربخشی اقتصادی-اجتماعی

قادر سازد با همکاری پژوهشی با افراد و سازمان‌ها تجربه پژوهشی و مدیریتی کسب کنند (Partha, 2010)؛

۲. حمایت از پژوهشگران پسادکتری در راستای انجام پژوهش‌های توسعه‌ای و کاربردی و دوره‌های تقاضامحور پسادکتری در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی با هدف ارائه کمک‌هزینه تحصیلی به پژوهشگران تازه‌کار برای انجام پژوهش‌ها با کیفیت بالا در زمینه علوم انسانی و هنر است و به پژوهشگران تازه‌کار امکان می‌دهد پژوهش‌های جاه‌طلبانه و نوآورانه‌ای انجام و توانمندی‌های خود (توانمندسازی) را افزایش دهند (Ramoupi, 2014). برای نمونه شورای تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی کانادا در برنامه استعدادیابی^۱ خود بورسیه‌های متنوعی را برای دوره‌های پسادکتری به منظور کسب مهارت‌های پژوهشی و توسعه نسل بعدی محققان علوم انسانی و رهبران در جامعه، دانشگاه و در بخش‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی حمایت می‌کند؛

اولین برنامه سیاستی حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای در راستای توسعه محصول، محتوا و پلتفرم بار اول در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است. هدف از این برنامه سیاستی حمایت از پژوهش‌های کاربردی است که منتهی به پژوهش توسعه‌ای شود یا حمایت از پژوهش‌های توسعه‌ای است که به مابقی چهار برنامه سیاستی بینجامد (مصاحبه‌شونده ۵ و ۲۱). مثلاً از پژوهش‌های توسعه‌ای حمایت می‌شود که خروجی آن به طراحی و تولید محتوای دوره‌های توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی منجر شود و یا از پژوهش‌های توسعه‌ای در راستای طراحی و تولید محتوای ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی در حوزه علوم انسانی حمایت می‌شود. در ادامه سه نوع حمایت ذیل این برنامه سیاستی را تشریح می‌کنیم.

۱. حمایت از پژوهش‌های توسعه‌ای و کاربردی تقاضامحور توسط دانشجویان و پژوهشگران جوان و مستعد در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی در راستای اینکه پژوهشگران تازه‌کار را

1. Talent Program

۳. حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای مشترک با کشورهای جهان اسلام راهبردی مهم در توسعه علمی و پژوهشی در کشورهای اسلامی منطقه است که می‌تواند به اشتراک‌گذاری دانش، تجربیات و منابع بین کشورها منجر و باعث تسریع در رشد علمی و فناوری در جوامع اسلامی شود (Shami, 2015). شورای تحقیقات علوم اجتماعی هند در این راستا در برنامه همکاری بین‌المللی خود از همکاری‌های دوجانبه از قبیل پروژه‌های تحقیقاتی مشترک با تمرکز بر کشورهای چین، ویتنام، هلند، سوئد، فرانسه، تایلند، سریلانکا، بوسنی و هرزگوین، انگلیس و ژاپن حمایت می‌کند.

دومین برنامه سیاستی حمایت از توسعه محصولات و خدمات حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است. هدف از این برنامه سیاستی توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان، استارت‌آپ‌ها، و واحدهای فناوری است که در حوزه‌های خلاق، فرهنگی و اجتماعی شامل بازی، اسباب‌بازی و سرگرمی، نرم‌افزار، دستگاه و ... فعالیت می‌کنند (مصاحبه‌شونده ۴ و ۱۶). این برنامه سیاستی دارای چهار نوع حمایت است.

۱. حمایت از شکل‌گیری کسب‌وکارهای نوپا در حوزه علوم انسانی از طریق کمک مالی به نهادهای میانجی همچون شتاب‌دهنده‌ها، خانه‌های خلاق و نوآوری، مراکز رشد، مراکز نوآوری و پارک‌های علم و فناوری که هدف آن شتاب‌دهی به هسته‌های خلاق و نوآور و ترویج فعالیت‌های کارآفرینی است (Namvararabani & Abbaspour, 2021). نمونه‌ای از این حمایت‌ها در دفتر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی آمریکا مشاهده می‌شود که در برنامه صندوق نوآوری اجتماعی^۱ خود سالانه بین ۱ تا ۵ میلیون دلار به ۵ تا ۱۱ نهاد میانجی کمک اهرمی و بلاعوض می‌کند تا آنها از کسب‌وکارهایی که به مشکلاتی همچون بی‌خانمانی، بی‌سوادی، بیکاری، تغییرات اقلیمی، جرم و جنایت و ... می‌پردازند، حمایت کنند؛

۲. حمایت از استقرار کسب‌وکارها و فعالان حوزه علوم انسانی که دارای مخاطبان عمومی گسترده و متنوع همچون تولیدات تلویزیونی و رادیویی، پادکست‌ها، ویدئوهای کوتاه، بازی‌های دیجیتال، وبسایت‌ها، برنامه‌های موبایل و ... هستند در خانه‌های خلاق و نوآوری، مراکز رشد، مراکز نوآوری و پارک‌های علم و فناوری به منظور رشد و تعالی این کسب‌وکارها است (Field, 2003)؛

۳. برنامه توسعه زیست‌بوم شرکت‌های خلاق که از واحدهای خلاق، افراد حقیقی و حقوقی غیردولتی که در حوزه صنایع فرهنگی و علوم انسانی و اجتماعی فعالیت دارند از طریق تسهیلات فضای کسب‌وکار، توسعه بازار، پشتیبانی، تأمین مالی و جذب سرمایه و خدمات ویژه دستگاه‌های اجرایی حمایت می‌کند (مصاحبه‌شونده ۵)؛

۴. برنامه حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان ذیل قانون حمایت از

شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات و همچنین قانون جهش تولید دانش‌بنیان که شامل معافیت و اعتبار مالیاتی، عوارض، حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض صادراتی است (مصاحبه‌شونده ۳ و ۷).

سومین برنامه سیاستی حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است. هدف تیم برنامه مهارت‌افزایی ارتقای توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای نیروهای دانشی در حوزه علوم انسانی از جمله دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی است. حوزه‌های اولویت‌دار ملی اجتماعی-اقتصادی نظیر خانواده، افزایش جمعیت، سالمندی، تحول دیجیتال، حکمرانی و ... محورهای حمایت از دوره‌های توانمندی‌سازی از قبیل کارگاه‌ها و سمینارهاست (مصاحبه‌شونده ۲۱ و ۲۴).

این برنامه سیاستی دارای چهار نوع حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی است:

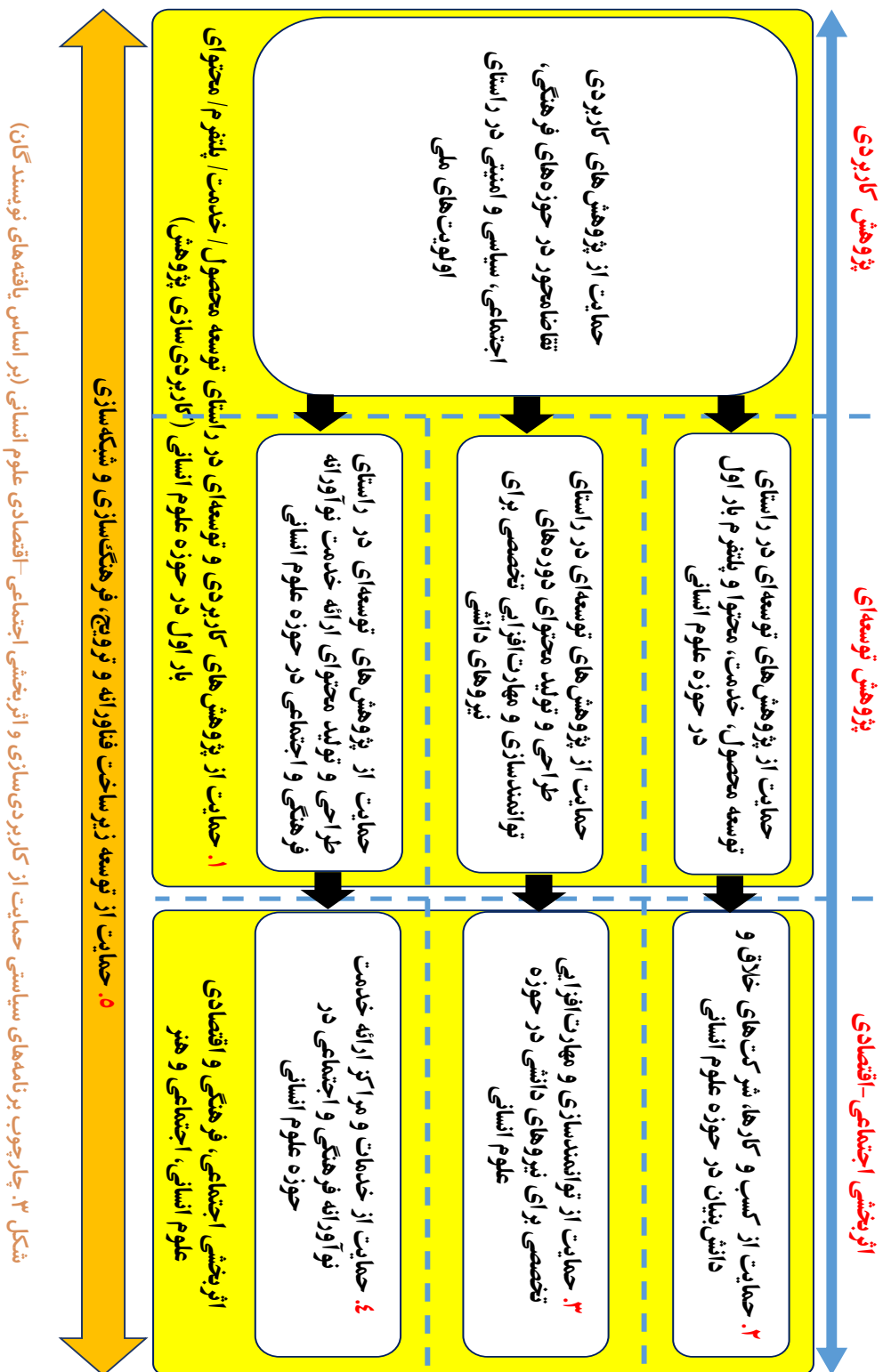
۱. حمایت از کسب مهارت‌های شغلی مورد نیاز در بازار کار برای فارغ‌التحصیلان حوزه علوم انسانی از طریق حمایت از شرکت‌های مستقر در پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و نوآوری، خانه‌های خلاق و نوآوری برای برگزاری دوره‌های کارآموزی برای فارغ‌التحصیلان علوم انسانی که به کسب مهارت‌های شغلی مورد نیاز آنها از طریق فعالیت در فضای کار واقعی کمک می‌کند (González-Alegre, 2018). نمونه‌ای از این موضوع در صندوق اجتماعی اروپا قابل مشاهده است که در برنامه باز کردن مسیرهای کار^۲ از دوره‌هایی که مهارت‌های مورد نیاز فارغ‌التحصیلان دانشگاهی علوم انسانی را برای یافتن شغل ارتقا می‌دهد یا مهارت‌های فناوری اطلاعات را برای راه‌اندازی مشاغل آنلاین و خانگی به آنها می‌آموزد، حمایت می‌کند؛

۲. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی نیروهای دانشی شاغل در شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان حوزه علوم انسانی با هدف کسب مهارت‌های نرم مورد نیاز برای ارتقای جایگاه شغلی نیروی انسانی دانشی شاغل در شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان حوزه علوم انسانی است (Pelucha et al., 2019). شورای تحقیقات علوم اجتماعی و اقتصاد بریتانیا نمونه‌ای از شاخص در این زمینه است که در برنامه پژوهشگران جوان خود از برگزاری دوره‌های آموزشی مهارتی برای کارکنان با مدرک علوم انسانی و اجتماعی که در بخش تحقیق و توسعه شرکت‌ها فعالیت می‌کنند، حمایت می‌کند؛

۳. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی نیروهای دانشی در حوزه‌های اولویت‌دار علوم انسانی نظیر خانواده، افزایش جمعیت، سالمندی، تحول دیجیتال، حکمرانی و ... از طریق برگزاری

دوره‌های آموزشی آموزشی تخصصی نظیر بوت کمپ و مدارس تابستانه (مصاحبه‌شونده ۲۵):
 ۴. دوره‌های آنلاین ارتقای مهارت‌های کسب و کاری و نیروی انسانی نظیر Massive Open Online Courses (MOOCs) از

طریق طراحی، تولید و انتشار دوره‌های آموزشی رایگان و ارزان تخصصی برای ایجاد دسترسی همگانی در سراسر کشور به محتوای با کیفیت به منظور توانمندسازی و مهارت‌افزایی نیروهای دانشی علوم انسانی و اجتماعی (مصاحبه‌شونده ۱۳).

شکل ۳. چارچوب برنامه‌های سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثر بخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی (بر اساس یافته‌های نویسنده‌گان)

برنامه چهارم حمایت از خدمات و مراکز ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است. هدف از این برنامه حمایت از ارتقای فعالیت‌های نوآورانه در حوزه‌های اجتماعی با نگاه ویژه به مناطق کمتر برخوردار، اقشار آسیب‌پذیر، توان‌خواهان و سالمندان است. از دیگر اهداف آن می‌توان به بهبود کیفی خدمات نوآورانه مورد نیاز توان‌خواهان و سالمندان در حوزه‌های پیشگیری، توانبخشی تکمیلی، توانبخشی شناختی و توانبخشی از راه دور در راستای کاهش معضلات اجتماعی اشاره کرد (مصاحبه‌شونده ۴ و ۱۸).

این برنامه سیاستی دارای دو نوع حمایت از کاربردی سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی است.

۱. حمایت از برنامه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی نوآورانه در حوزه‌های مسئله‌محور و اولویت‌دار علوم انسانی، اجتماعی نظیر فقر، عدالت، بیکاری، خانواده، ازدواج، معیشت و ... که به کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک می‌کند (Shami, 2015). صندوق اجتماعی اروپا در این زمینه در برنامه رویکردهای فراگیر خود از برنامه‌هایی که به توانمندسازی و ایجاد کسب‌وکار برای افراد مسن، زنان، اقلیت‌های دینی، مهاجران، زندانیان آزاد شده و ... فارغ‌التحصیل علوم انسانی که مورد تبعیض قرار می‌گیرند، حمایت می‌کند؛

۲. حمایت از برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگ‌ساز با هدف توانمندسازی و حل مسائل اجتماعی-اقتصادی که بر فرهنگ عمومی جامعه تأثیر می‌گذارد و باعث افزایش امید در جامعه می‌شود (Ghanei Rad et al., 2017).

در نهایت پنجمین برنامه سیاستی حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است که هدف آن توسعه زیرساخت‌های فناوری و دیجیتال نهاد‌های علوم انسانی و اجتماعی و حمایت از جمع‌آوری، دیجیتالی‌سازی و انتشار عمومی نسخ خطی، آثار قدیمی، مرجع، هنری و ... است. علاوه بر این به دنبال حمایت از تعامل با کانون‌های تفکر و سازمان‌های دولتی در خصوص مسائل و اولویت‌های کشور و برگزاری رویدادهای نوآوری و چالش‌های نوآوری در راستای مسائل/چالش‌های کشور در حوزه‌های علوم انسانی است (مصاحبه‌شونده ۱۹ و ۲۲).

در این راستا این برنامه سیاستی شامل پنج نوع حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی است.

۱. حمایت از توسعه و بهسازی زیرساخت‌های فناوری مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی، اجتماعی و هنر مثل کتابخانه‌ها، موزه‌ها و ...

(Field, 2003). نمونه‌ای در این راستا موقوفه ملی علوم انسانی آمریکا است که در برنامه توسعه زیرساخت‌های علوم انسانی خود از نهادها و سازمان‌های علوم انسانی برای ساخت و بازسازی زیرساخت‌ها و بهبود امکانات و تجهیزات مانند موزه‌ها و کتابخانه‌ها حمایت می‌کند؛

۲. حمایت از توسعه زیرساخت‌های آزمایشگاهی و دیجیتال مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی، اجتماعی و هنر مثل آزمایشگاه مرجع فناوری‌های مرتبط با حکمرانی دیجیتال و هوشمند (مصاحبه‌شونده ۲۰)؛

۳. برگزاری مسابقات و رویدادهای هم‌رسانی برای تسهیل ارتباطات میان شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی با هدف حل مسائل و چالش‌های مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی در سطح ملی. یکی از ابزارهای دولت برای تحریک نوآوری‌های میان‌رشته‌ای برگزاری مسابقات و چالش است. هدف از این مسابقات و رویدادهای به هم‌رسانی یافتن راه‌حل‌های اجرایی برای مشکلات به ظاهر حل‌نشده همچون بی‌خانمانی، بی‌سوادی، بیکاری، تغییرات اقلیمی، جرم و جنایت و ... است. این برنامه با همکاری سایر نهادهای دولتی همچون وزارتخانه‌ها، دادگستری و ... برگزار می‌شود (Marques et al., 2018). دفتر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی آمریکا در این راستا در برنامه جایزه و چالش^۲ برای تحریک نوآوری‌های میان‌رشته‌ای و حل مسائل اجتماعی با راه‌حل‌های فنی و چندرشته‌ای (نمک‌زدایی و آبرسانی به روستاها) مسابقات و رویدادهای هم‌رسانی برگزار می‌کند. در سال ۲۰۱۵ (آخرین سال فعالیت دفتر) بیش از ۴۵۰ چالش به همراه میزان جوایز حل آنها در سایت دفتر قرار گرفت؛

۴. تقدیر و اعطای جایزه به پروژه‌های پژوهشی کاربردی و توسعه‌ای دارای تأثیر اقتصادی-اجتماعی؛

۵. حمایت از برگزاری رویدادهای مربوط به ترویج تجربیات شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان موفق حوزه علوم انسانی با اثربخشی اقتصادی-اجتماعی (Inglesi-Lotz & Pouris, 2018). صندوق علوم اجتماعی اروپا نمونه‌ای شاخص در این راستا محسوب می‌شود که در پلتفرم یادگیری متقابل^۳ خود به صورت دوره‌ای رویدادهای اشتغال در حوزه علوم انسانی برگزار می‌کند تا ذی‌نفعان به تبادل اطلاعات بپردازند و با یکدیگر موردهای موفق ایجاد اشتغال در حوزه علوم انسانی را معرفی کنند تا منبع الهام‌بخشی برای یافتن ایده‌های راه‌اندازی استارت‌آپ‌های علوم انسانی باشد.

بحث در خصوص یافته‌ها

بیشترین حمایت‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی مرتبط با برنامه‌های سیاستی اول و پنجم که شامل حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای و توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر می‌شود (جدول ۳). از وظایف اصلی نهادهای متولی توسعه علوم انسانی حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای به منظور دستیابی به دو هدفی است که مقام معظم رهبری اشاره کردند، یعنی مرجعیت علمی و فناوری حل مسائل کنونی و آینده کشور (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰). پیامد حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای در حوزه علوم انسانی این است که می‌تواند به طراحی و توسعه محصولات نوآورانه و متناسب با نیازهای جامعه کمک کند (Jerrim & Vries, 2023). این پژوهش‌ها همچنین می‌توانند باعث بهبود سیستم‌ها و فرایندها، ارتقای تجربه کاربری، ارزیابی اثربخشی محتوا و خدمات، بهبود فرهنگ سازمانی و مدیریت منابع انسانی مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی شوند. لذا حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای همان‌گونه که مقام معظم رهبری بیان کردند زمینه‌ساز رفع نیازهای صنایع و جامعه و همچنین اقتدار علمی و اقتصادی می‌شود. وزارتخانه‌ها و سازمان‌های می‌توانند نقش مهمی در حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای با تعریف پروژه‌های تقاضامحور داشته باشند (Epperson & Pet-tus-Davis, 2017).

توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی از الزامات دستیابی به مرجعیت علمی است. مقام معظم رهبری بیان کردند وقتی در یک کشوری، زیرساخت‌ها در یک بخش فراهم بود، تولید در آن بخش آسان خواهد شد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۰۲/۱۷). بنابراین توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی امکان دسترسی آسان‌تر به منابع و اطلاعات علمی است. با ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین دانشگاه‌ها، کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی در سراسر جهان، امکان انتشار و به اشتراک‌گذاری مقالات، کتب، نشریات و دیگر منابع علمی فراهم می‌شود (Miller, 2014). این امکان باعث می‌شود که پژوهشگران و دانشمندان بتوانند با سهولت بیشتر به آخرین دستاوردها و نتایج پژوهشی دسترسی پیدا کنند و از آنها برای پژوهش‌های خود بهره‌برداری کنند (Gascoigne & Metcalfe, 2005). همچنین شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی می‌تواند بستری مناسب برای تبادل اطلاعات، همکاری و تعامل بین پژوهشگران و دانشمندان علوم انسانی را فراهم کند. این موضوع همان‌گونه که مقام معظم رهبری بیان کردند به رسیدن کشور به مرزهای علم و دانش بین‌المللی و انجام فعالیت‌های پژوهش و فناوری در این سطح کمک می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۰۲/۲۷) که به تحقق مرجعیت علمی منجر می‌شود. این شبکه‌های ارتباطی، امکان برقراری ارتباطات بین‌المللی، برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارها، همکاری در پروژه‌های مشترک و تبادل اطلاعات و تجارب را بهبود می‌بخشد (Verma & Pathak, 2021).

جدول ۴. مقایسه یافته‌های پژوهش حاضر (برنامه سیاستی) با برنامه‌های سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی

سازمان‌ها و نهادهای تخصصی بین‌المللی									برنامه سیاستی
ACSS کشورهای عربی	ICSSR هند	OSICP آمریکا	AHRC انگلیس	ESRC انگلیس	ESF اروپا	SSHRC کانادا	NIHSS آفریقای جنوبی	NEH آمریکا	
*	*		*	*		*	*		۱. حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای در راستای توسعه محصول، خدمت، محتوا و پلتفرم بار اول در حوزه علوم انسانی (کاربردی‌سازی پژوهش)
			*	*			*	*	۲. حمایت از توسعه محصولات و خدمات حوزه علوم انسانی
	*	*		*	*				۳. حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی در حوزه علوم انسانی
					*				۴. حمایت از خدمات و مراکز ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی در حوزه علوم انسانی
*	*	*	*	*		*	*	*	۵. حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی

از نهادهای آموزشی، پژوهشی، پژوهشگران، فارغ‌التحصیلان و کسب‌وکارها حوزه علوم انسانی برای انجام پژوهش‌های کاربردی و همچنین کاربردی‌سازی و اثربخشی دستاوردهای پژوهشی برای ارتقای درک عمومی از مسائل اجتماعی و فرهنگی و مشاهده اثرات

در برنامه سیاستی و ابزارهای حمایتی از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی (جدول ۳) تلاش کردیم تا زنجیره فعالیت‌های پژوهشی، توانمندسازی، کسب‌وکاری مربوط به علوم انسانی را پوشش دهیم. هدف اصلی برنامه سیاستی حمایت

جامعه هدف این حمایت‌ها طیف گسترده‌ای از رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی از جمله اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، مردم‌شناسی، روان‌شناسی، مدیریت، رسانه، تاریخ، ادبیات، فلسفه، باستان‌شناسی، زبان‌شناسی و ... را شامل می‌شود.

با این حال طبیعتاً باید در نظر گرفت که هر کدام از حمایت‌های سیاستی اشاره‌شده برای رشته‌های مختلف علوم انسانی ممکن است اثربخشی و کارایی متفاوتی داشته باشند. مثلاً برنامه سیاستی اول که حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای است با رشته‌های تاریخ، فلسفه، ادبیات و روان‌شناسی متناسب‌تر است و بسته سیاستی دوم که حمایت از توسعه محصولات و خدمات است برای رشته‌های مجموعه مدیریت و اقتصاد متناسب‌تر است. اما این بدان معنا نیست که هیچ کدام از بسته‌های سیاستی تمامی رشته‌ها را پوشش نمی‌دهند، بلکه بسته‌های سیاستی سوم تا پنجم تقریباً همه رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی را پوشش می‌دهند. در کادر ذیل برنامه دانشگاه علامه طباطبایی به عنوان یکی از معتبرترین دانشگاه‌های دولتی ایران در زمینه علوم انسانی برای کاربردی سازی و اثربخشی اقتصادی-اجتماعی علوم انسانی در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ آورده شده است. این برنامه بر اساس یافته‌های این پژوهش و در قالب یک برنامه سیاستی تدوین شده و پیاده‌سازی آن با حمایت مالی معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری در جریان است.

اقتصادی در زندگی عمومی مردم است. مقام معظم رهبری بارها بر این موضوع تأکید فرموده‌اند که «دانشگاه علاوه بر وظیفه‌ای که نسبت به درون خود دارد، یک وظیفه‌ای هم درباره جامعه دارد. وظیفه درونی، همین تولید علم، پیشرفت علمی، تربیت علمی است؛ وظیفه بیرونی، اثرگذاری در مجموع جامعه است. دانشگاه نمی‌تواند از مسائل جامعه منفک و منزوی باشد. این یک نکته بسیار مهمی است که بنده به اساتید محترم، برادران و خواهران عرض می‌کنم: سعی کنید دانشگاه را درگیر مسائل اجتماعی کنید» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۳/۰۸). برنامه‌های سیاستی شامل طیف گسترده‌ای از حمایت‌ها از جمله پژوهش‌های توسعه‌ای و کاربردی تقاضامحور در سطح فردی و مشترک با کشورهای جهان اسلام است. همچنین حمایت از کسب مهارت‌های شغلی مورد نیاز در بازار کار برای فارغ‌التحصیلان و دوره آنلاین ارتقای مهارت‌های کسب و کاری و نیروی انسانی به منظور ارتقای توانمندسازی و مهارت‌افزایی نیروهای دانشی علوم انسانی ارائه می‌شود. حمایت از شکل‌گیری و استقرار کسب و کارهای نوپا در حوزه علوم انسانی با هدف تقویت اکوسیستم نوآوری علوم انسانی در ایران است. علاوه بر این این برنامه شامل حمایت از توسعه و بهسازی زیرساخت‌های فناوریانه، آزمایشگاهی و دیجیتال، برگزاری مسابقات و رویدادهای هم‌رسانی برای تسهیل ارتباطات میان شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی با هدف حل مسائل و چالش‌های مرتبط با حوزه‌های علوم انسانی است.

برنامه دانشگاه علامه طباطبایی برای کاربردی سازی و اثربخشی اقتصادی-اجتماعی علوم انسانی در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳

دانشگاه علامه طباطبایی یکی از معتبرترین دانشگاه‌های دولتی ایران و بزرگ‌ترین دانشگاه تخصصی در زمینه علوم انسانی است. با در نظر گرفتن یافته‌های پژوهش حاضر و همچنین اولویت‌های اصلی حوزه علوم انسانی در کشور به همراه توانمندی‌های موجود در دانشگاه علامه طباطبایی به عنوان قطب علوم انسانی در کشور، پنج حوزه کلیدی برای برنامه کاربردی سازی و اثربخشی علوم انسانی این دانشگاه مورد تأکید قرار گرفته است.

- تحول دیجیتال در حوزه علوم انسانی و اجتماعی؛
- سالمندی؛
- افزایش و توازن جمعیت؛
- سنجش و ارزیابی صلاحیت‌های حرفه‌ای در حوزه علوم انسانی و اجتماعی؛
- زبان‌شناسی و توسعه زبان فارسی.

دانشگاه علامه طباطبایی در قالب ۸ برنامه از کاربردی سازی و اثربخشی علوم انسانی در حوزه‌های منتخب حمایت می‌کند که این ۸ برنامه عبارت‌اند از:

- حمایت از ۵۰ پروژه خدمت اول در حوزه‌های منتخب علوم انسانی: در این برنامه حمایت مختصری برای سرعت گرفتن فعالیت‌های نوآورانه و ایده‌های اعضای هیئت علمی و دانشجویان در نظر گرفته می‌شود؛
- حمایت از برنامه‌های توانمندسازی نیروی انسانی فعال در حوزه علوم انسانی: این برنامه در قالب ۹ بوت کمپ تخصصی و ۴ مدرسه کارآفرینی در موضوعات تولید محتوای دیجیتال فارسی، توسعه خدمات پیشرفته سالمندان، تحول دیجیتال در مدیریت، علوم محاسباتی اجتماعی و ... تعبیه شده است؛

- حمایت از پروژه‌های طراحی خدمات و مدل‌های فعالیت کسب و کارها در حوزه‌های علوم انسانی: این بخش با هدف احصای مدل‌های کسب و کار مختلف موجود در حوزه علوم انسانی با محورهای طراحی شبکه خدمات تحول دیجیتال در مدیریت و حکمرانی، خدمات فراگیر توانمندسازی و پشتیبانی از سالمندان و ... مدنظر خواهد بود؛
- حمایت از رشد و توسعه کسب و کارهای فعال در حوزه علوم انسانی: در این بخش با هدف توسعه مؤثر کسب و کارهای فعال در حوزه علوم انسانی تعداد ۲۰ گزین فناوری به آنها پرداخت می‌شود؛
- سامانه یادگیری مهارت‌های دیجیتال در حوزه علوم انسانی: این سامانه با هدف توسعه مهارت‌های دیجیتال در میان دانشجویان و فعالان حوزه علوم انسانی شامل مجموعه‌ای از آموزش‌های آنلاین و حضوری راه‌اندازی خواهد شد؛
- حمایت از توسعه زیرساخت‌های فناورانه علوم انسانی و اجتماعی: این برنامه با هدف توسعه زیرساخت‌های استودیوی دیجیتال زبان‌شناسی و زبان فارسی، استودیوی تجربه دیجیتال و مرکز علوم اجتماعی محاسباتی طراحی شده است؛
- حمایت از استعدادهای برتر و خلاق جوان در حوزه علوم انسانی: در این برنامه با هدف حل چالش‌های اجتماعی از دانشجویان خلاق و دارای ایده در قالب پروژه‌های مختلف شهری و ملی حمایت می‌شود؛
- حمایت در قالب طرح‌های پسادکتری: در این بخش از دانش‌آموختگان جوان دکتری که طرح‌هایی را با محوریت کارآفرینی و نوآوری در حوزه علوم انسانی انجام دهند در قالب پسادکتری حمایت به عمل می‌آید.

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی است. به این منظور ابتدا با بررسی حمایت‌های موقوفة ملی علوم انسانی آمریکا، مؤسسه ملی علوم انسانی و اجتماعی آفریقای جنوبی، شورای تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی کانادا، صندوق اجتماعی اروپا، شورای تحقیقات علوم اجتماعی و اقتصاد بریتانیا، شورای تحقیقات علوم انسانی و هنر بریتانیا، دفتر نوآوری اجتماعی و مشارکت شهروندی آمریکا، شورای تحقیقات علوم اجتماعی هند و شورای علوم اجتماعی کشورهای عربی، چارچوب اولیه حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی و اجتماعی را فراهم کردیم که در شکل ۲ دیده می‌شود. سپس با ۲۵ نفر از متخصصان علوم انسانی و اجتماعی از معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی که متولیان حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی هستند برای متناسب‌سازی برنامه‌ها و حمایت‌های شناسایی شده با نیازها و بافتار ایران مصاحبه کردیم. در نهایت ۱۸ حمایت ذیل پنج برنامه سیاستی برای کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی پیشنهاد شده است (جدول ۳).

برنامه‌های سیاستی شامل (۱) حمایت از پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای در راستای توسعه محصول، خدمت، محتوا و پلتفرم بار اول در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر (کاربردی‌سازی پژوهش)؛ (۲) حمایت از توسعه محصولات و خدمات حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر؛ (۳) حمایت از توانمندسازی و مهارت‌افزایی تخصصی برای نیروهای دانشی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر؛ (۴) حمایت

از خدمات و مراکز ارائه خدمت نوآورانه فرهنگی و اجتماعی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر؛ (۵) حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی در حوزه علوم انسانی، اجتماعی و هنر است.

پژوهش حاضر دارای دلالت‌های نظری و سیاستی برای پژوهشگران و نهادی متولی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی دارد. از حیث نظری دانش‌افزایی و نوآوری این پژوهش را از دو منظر می‌توان مطرح نمود.

۱. مفهوم‌سازی کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی: پیشینه پژوهش درباره مفهوم کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی محدود است. لذا این مقاله با توضیح تحول تاریخی علوم انسانی و بررسی حمایت‌های ۹ نهاد تخصصی بین‌المللی که از علوم انسانی حمایت می‌کنند و توضیح رشته‌های علوم انسانی و همچنین بسته‌های حمایتی آنها از علوم انسانی، درک نظری و عملی در خصوص کاربردی‌سازی و اثربخشی اقتصادی-اجتماعی علوم انسانی برای دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی را تقویت و تثبیت کرد. این بررسی اهمیت حمایت‌های دولتی و نیاز به یک بسته سیاستی مناسب برای حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی تصدیق می‌کند؛

۲. ارائه بسته سیاستی حمایت از کاربردی‌سازی و اثربخشی اجتماعی-اقتصادی علوم انسانی: این پژوهش یک بسته سیاستی برای کاربردی‌سازی اثربخشی اقتصادی-اجتماعی شامل ۵ برنامه سیاستی و ۱۸ حمایت پیشنهاد می‌کند. این بسته سیاستی به عنوان یک چارچوب نظری عمل می‌کند که در زمینه‌های خاص علوم انسانی می‌تواند اقتباس و اجرا شود (برای نمونه برنامه حمایتی دانشگاه علامه طباطبایی از کاربردی‌سازی و اثربخشی اقتصادی-

- University Press of Kentucky.
- Russell, B. (1967). *A History of Western Philosophy*. New York: Simon & Schuster.
- Seidman, I. (2005). *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. New York: Teachers College Press.
- Tavory, I., & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis: Theorizing Qualitative Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Azadi, G. (2022). Extraction and prioritization of strategies for achieving scientific leadership in Iran with an interpretive structural modeling approach. *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 11 (41), 240-265. (Persian)
- Buchanan, A. (2015). Impact and knowledge mobilisation: what I have learnt as Chair of the Economic and Social Research Council Evaluation Committee. In *Knowledge Mobilisation and Social Sciences* (p. 15). London: Routledge.
- Fartash, K., & Khayatian, M. (2019). The Role Universities and Research Institutes Plays in Science and Technology Development and Policies Supporting Them. *Journal of Science and Technology Policy*, 12 (2), 255-267. (Persian) doi: 20.1001.1.20080840.1398.12.2.172
- Field, J. M. (2003). Building a National Preservation Program: National Endowment for the Humanities Support for Preservation. In *The Strategic Stewardship of Cultural Resources* (p. 8). New York: Routledge.
- Gascoigne, T., & Metcalfe, J. (2005). *Commercialisation of Research Activities in the Humanities, Arts and Social Sciences in Australia*. Parkville: Council for Humanities, Arts and Social Sciences (CHASS).
- Ghanei Rad, M., Mahmoodi, M., & Abadi, H. E. (2017). Compilation of Multidimensional Model for Evaluation of Humanities and Social Science' Development. *Journal of Science and Technology Policy*, 10 (1), 85-103. (Persian) doi: 20.1001.1.20080840.1396.10.1.6.5
- Golhasany, H., Hosseini, T., & Hassanzadeh, M. (2021). Challenges to Creating Impact in Humanities and Social Sciences in Iran: A Grounded Theory Analysis. *Sciences and Techniques of Information Management*, 7 (2), 141-174. (Persian) doi: 10.22091/STIM.2020.5770.1415
- González-Alegre, J. (2018). Active labour market policies and the efficiency of the European Social Fund in Spanish regions. *Regional Studies*, 52 (3), 430-443. doi: 10.1080/00343404.2017.1315396

اجتماعی علوم انسانی در یافته‌ها را مشاهده کنید) و زمینه‌ای را برای سیاست‌گذاران و پژوهشگران فراهم می‌کند تا رویکردهای خود را برای حمایت از علوم انسانی بررسی و اصلاح کنند. این موضوع به ایجاد یک تصویر ذهنی در مورد انواع سیاست‌ها و برنامه‌های مورد نیاز برای دستیابی به مرجعیت علمی از راه کاربردی‌سازی دستاوردهای علوم انسانی علوم در میان سازمان‌های ذی‌ربط و دارای مسئولیت در این زمینه را تقویت کرد.

از منظر سیاستی نیز یافته‌های از دو منظر عمده دارای کاربرد است: ۱. پیشنهاد بسته سیاستی به نهادهای متولی حمایت از علوم انسانی: این پژوهش مجموعه‌ای از ۱۸ حمایتی را در پنج بسته سیاستی برای تقویت اثربخشی اقتصادی-اجتماعی و کاربردی‌سازی علوم انسانی ارائه می‌کند. از این پیشنهادها سیاستی سیاست‌گذاران، سازمان‌های دولتی و مؤسسات برای طراحی و اجرای سیاست‌هایی که کاربرد علوم انسانی را در جامعه و صنعت ارتقا می‌دهند، می‌توانند استفاده کنند؛

۲. ارائه بسته حمایت از علوم انسانی در نهادهای آموزشی و پژوهشی: بسته سیاستی و اقدامات حمایتی پیشنهاد شده در این پژوهش می‌تواند در نقش نقشه راهی باشد که سازوکارهایی برای ارتقای نقش علوم انسانی در جامعه و صنعت در نظر گرفته شود. با اجرای این پیشنهادها، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز فرهنگی می‌توانند کاربرد عملی علوم انسانی را تقویت کنند، همکاری و اشتراک دانش را تقویت کنند و به توسعه اجتماعی و اقتصادی کمک کنند.

سیاسگزاری

این مقاله با پشتیبانی مالی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور انجام شده است؛ از این‌رو، نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از حمایت این نهاد صمیمانه سپاسگزاری کنند.

References

- Belfiore, E., & Upchurch, A. (2013). *Humanities in the Twenty-First Century: Beyond Utility and Markets*. London: Palgrave Macmillan.
- Epperson, M., & Pettus-Davis, C. (2017). *Smart Decarceration: Achieving Criminal Justice Transformation in the 21st Century*. Oxford: Oxford University Press.
- McAlpine, L., & Amundsen, C. (2011). *Doctoral Education: Research-Based Strategies for Doctoral Students, Supervisors and Administrators*. Dordrecht: Springer Dordrecht.
- Miller, S. (2014). *Excellence and Equity: The National Endowment for the Humanities*. Kentucky:

- (2020). Development an Architecture Framework for Science, Technology and Innovation In order to Achieve Scientific Authority. *Strategic Management Studies of National Defence Studies*, 4 (13), 71-110. (Persian) doi: 20.1001.1.74672588.1399.4.13.3.0
- Marques, P., Morgan, K., & Richardson, R. (2018). Social innovation in question: The theoretical and practical implications of a contested concept. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 36 (3), 496-512. doi: 10.1177/2399654417717986
- Marshv, V. I. (2021). *History of Management Thought: Genesis and Development from Ancient Origins to the Present Day*. Berlin: Springer Cham.
- Mohammadi, M. (2014). A Paradigmatic Transition from Quantitative Research to Qualitative Research in Humanities. *Rahyafat*, 57 (24), 93-116. (Persian) doi: 20.1001.1.10272690.1393.24.57.6.7
- Murambadoro, R., Mashayamombe, J., & Wenkosi, U. (2022). *The PhD Experience in African Higher Education*. Maryland: Lexington Books.
- Namvararabani, Z., & Abbaspour, A. (2021). In search of the model of commercialization of university researches with metasynthesis application. *Rahyafat*, 83 (31), 19-34. (Persian) doi: 10.22034/RAHYAFT.2022.10876.1263
- Narimani, A. R., & Vaezi, R. (2017). Identify factors to the commercialization of research in Knowledge of public administration. *Journal of Public Administration*, 9 (2), 235-262. (Persian) doi: 10.22059/JIPA.2017.236485.2047
- Partha, G. (2010). Social Science Research in India: An Institutional Analysis of the ICSSR Experiment. *IASSI Quarterly*, 29 (1), 23-51.
- Pelucha, M., Kveton, V., & Potluka, O. (2019). Using mixed method approach in measuring effects of training in firms: Case study of the European Social Fund support. *Evaluation and Program Planning*, 73, 146-155. doi: 10.1016/j.evalproplan.2018.12.008
- Pihlajamäki, H., Dubber, M. D., & Godfrey, M. (2018). *The Oxford Handbook of European Legal History*. Oxford: Oxford University Press.
- Ramoupi, N. L. (2014). African Research and Scholarship: 20 Years of Lost Opportunities to Transform Higher Education in South Africa. *Ufahamu: A Journal of African Studies*, 38 (1), 269-286. doi: 10.5070/F7381025032
- Ranjbar, M. S. (2023). Policy programs to support scientific and technological supremacy. *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 13 (47), 180-203. (Persian) doi: 10.22034/SSPP.2023.1987846.3374
- Grimm, R., Fox, C., Baines, S., & Albertson, K. (2013). Social innovation, an answer to contemporary societal challenges? Locating the concept in theory and practice. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 26 (4), 436-455. doi: 10.1080/13511610.2013.848163
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30, 233-252. doi: 10.1007/BF02765185
- Hafezi, R., Rasouli, F. M., & Aminlou, M. (2022). An Essay on Scientific Authority from the Perspective of a Selected Pre-eminent Iranian Scientist. *Journal of Science and Technology Policy*, 15 (3), 29-40. (Persian) doi: 10.22034/JSTP.2022.13956
- Hassanzadeh, M. (2023). Multilayer model of scientific authority. *Sciences and Techniques of Information Management*, 9 (2), 443-451. (Persian) doi: 10.22091/stim.2023.2521
- Herbert, J. (2008). *Creating the AHRC: An Arts and Humanities Research Council for the United Kingdom in the Twenty-first Century*. London: British Academy.
- Inglesi-Lotz, R., & Pouris, A. (2018). Does South African research output promote innovation? *South African Journal of Science*, 114 (9/10), 1-3. doi: 0.17159/sajs.2018/a0286
- IRPHE. (2022). *Iran's Higher Education Statistics (2020-2021)*. Tehran: Institute for Research and Planning in Higher Education. (Persian) Available at: <https://irphe.ac.ir/files/Statistic/files/Amar1Negah/1399-1400.pdf>.
- Jafari, M., Seyedjavadi, M., & Zaboli, R. (2021). Role of Scientific Authority in the Development Process in Iran: A Systematic Review. *Journal of Medical Education Development*, 13 (39), 35-48. (Persian) doi: 10.29252/edcj.13.39.36
- Jerrim, J., & Vries, R. (2023). Are peer reviews of grant proposals reliable? An analysis of Economic and Social Research Council (ESRC) funding applications. *The Social Science Journal*, 60 (1), 91-109. doi: 10.1080/03623319.2020.1728506
- Kriener, J. (2015). Like on Different Planets? Lebanese Social Scientists in Their Scientific Communities. *Middle East - Topics & Arguments*, 4, 122-136. doi: 10.17192/meta.2015.4.3043
- Love, H., Lajoie, J., & Boger, J. (2021). *Ethical Tech Innovation: Uniting Educational Initiatives and Professional Practice*. Ontario: UWSpace. doi:hdl.handle.net/10012/17764
- Mahdinejad, M., Barzegar, P., Fatehrad, M., & Zahedi, M.

- Tehran: Academic Center for Education, Culture and Research. (Persian)
- Tayefehbagher, D., Abazari, Z., Moradi, S., & Babalhavaeji, F. (2022). A Model for Evaluating the Impact of Humanities Research in Iran. *Scientometrics Research Journal*, 15 (8), 1-34. (Persian) doi: 10.22070/rsci.2020.13384.1450
- Vaseghi, M. (2018). *Identifying and prioritizing obstacles to achieving scientific authority in humanities*. Tehran: Imam Sadiq University. PhD thesis. (Persian)
- Verma, M. K., & Pathak, T. (2020). Research Institutes' Websites of Indian Council of Social Science Research: A Webometric Study. *International Journal of Information Dissemination and Technology*, 10 (2), 76-81. doi: 10.5958/2249-5576.2020.00013.8
- Verma, M. K., & Pathak, T. (2021). Content Analysis and Design Trends of Indian Council of Social Science Research (ICSSR) Institutes' Websites of India: An Evaluation. *The Journal of Indian Library Association*, 57 (1), 92-104.
- Verschraegen, G., Vanhercke, B., & Verpoorten, R. (2011). The European Social Fund and domestic activation policies: Europeanization mechanisms. *Journal of European Social Policy*, 21 (1), 55-72. doi: 10.1177/0958928710385733
- VPSTK. (2023). *Daneshbonyan*. Tehran: Vice Presidency for Science, Technology, and Knowledge-Based Economy. Available at: <https://pub.daneshbonyan.ir/dashboard>. (Persian)
- Ridolfo, J., & Hart-Davidson, W. (2015). *Rhetoric and the Digital Humanities*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Roody, K. (2010). *University and Scientific Authority*. Tehran: Imam Sadiq University.
- Schiffer, M. B. (2008). *Power Struggles: Scientific Authority and the Creation of Practical Electricity Before Edison*. Massachusetts: MIT Press.
- Scruton, R. (2001). *A Short History of Modern Philosophy: From Descartes to Wittgenstein*. Oxfordshire: Routledge.
- Senior, T., Cooper, R., Dovey, J., Follett, G., & Shiach, M. (2018). *Report 1: The Arts & Humanities in the Creative Economy: Core Learning from the AHRC Creative Economy Hubs programme*. Swindon: Arts and Humanities Research Council.
- Seteney, S. (2018). The value of knowledge production. *Impact*, 4 (2), 48-49. doi: 10.21820/23987073.2018.4.48
- Shami, S. (2015). Social Sciences in the Middle East: Community building in an embattled region. *New Perspectives on Turkey*, 52, 135-153. doi: 10.1017/npt.2015.12
- Tabatabaenasab, S. M., & Ebrahimpour, M. (2014). Designing Products by Integrating Kano and QFD Models Using TOPSIS: A Case Study of Cell-Phone. *Innovation Management Journal*, 9 (3), 121-144. (Persian)
- Tavallaci, R., & Allamdari, M. M. (2017). *Techniques and Tools of Research Method in Management*.

کیارش فرتاش

دارای مدرک دکتری مدیریت تکنولوژی از دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد. او هم‌اکنون عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری دانشگاه شهید بهشتی است. حوزه‌های مطالعاتی وی سیاست فناوری و نوآوری، یادگیری سیاستی، آینده‌نگاری علم و فناوری و مطالعات نوآوری می‌باشد.

امیر قربانی

دارای مدرک کارشناسی ارشد مدیریت تکنولوژی از دانشگاه شهید بهشتی می‌باشد. او هم‌اکنون پژوهشگر پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری دانشگاه شهید بهشتی است. حوزه‌های مطالعاتی وی سیاست نوآوری، گذار به پایداری، آینده‌نگاری علم و فناوری و سیاست انرژی می‌باشد.

